КЕРДА ШУ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН, НОВКЪОСТИЙ!

КIИРАНДИ, 1 ЯНВАРЬ 1967 шу
№ 1 (4326).
Мах 2 кеп.

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

Рапорт лу 1966-чо

ОКТЯБРЬ 50-гIа шу

РЕСПУБЛИКА МЕХКДАЬТТАХОЙ ТОЛАМ

Яистедаьннача пятилетка хьалхарча шерах дика беркат даьлар Ленина орден йолча «Грознефть» объединене мехкдаьттахошта. Социалистически декхарегIа тIаийца, 100 эзар тоннана лакхъяь шера йола паччахьалкхен план кхоачашъяьй ханал ши ди хьалха. Юбилейни шера чотах еннай «Iаьржача доше» итташ эзараш тоннаши мехкдаьттаца цхьана ухача газа дукха а миллионаш кубометраши.

ДIадахача шера лаьттан чекаш тохкарий вIаштIехьдаьннад Брагунски духъ тIа Октябрьски районе, Къаьнача промыслай майда малхбоалехьарча даькъе, Серноводскана юхе, вошал долча Черсий-Балкхаройчен территоре тIа ширача замалахьарча геологически отложенешка мехкдаьтта доалла керда моттигаш гучайоахилга. Лакха дебит йола фонтанни скважинаш балха юкъеяхийтаро торо хилийтай юкъьера лаьрхIача дийнахьи буси доаха мехкдаьтта 1965 шерарчул 24,6 процент алсамдаккха, хIаьта мехкдаьттаца йоагIа газ — 27 процент. Мехкдаьттеи гази яхар къаьстта а дукхагIа тIакхийттад Старопромысловски районе (цкъаи ахаззеи хинн ца Iеш дукхагIа), МалгIабике. Къахьегама овсарле лакхъяьй дукха хIама ца эшшаш кхаь процента. Бурув деттача организацеша цхьайтта бетта чухьа эксплуатаце дIаеннай 26 скважина шера планага диллача яла езаш хиннача 18-нена меттел. Болх ца беш лаьтта 23 скважина болх бе йолаялийтай.

ТIоанна искусственни Iоткъам белга юкъенхахьарен 265 геолого-технически гIулакх делга чакхдаккхарен чотах мехкага кхаьчад 800 эзар тонн гаргга мехкдаьтта. ДикагIа тоадаьд экономически хьокхамаш а. Мехкдаьттан газеи тоннага дIадодар лохдар бахьан долаш алхха цхьайтта бетта 1.106 эзар сом кходаьд.

Лаьттаи чекаш тохкарех хьалха яьнна йолх шера план ханал хьалха кхоачашъяь «Малгобекнефта» цхьоалагIчеи шоллагIчеи бурув деттача контораи, «Грознефтеразведка» треста тохкама кIоарга бурув детта Алиюртовски конторе, «Сунжанефта» коллективаш.

Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахой юбилейни, 1967 шера а, кердача экономически реформага а баьнна, ударни хьисапе къахьеганза, пятилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъянза ца Iе лаьрхIа ба.

* * *

Грозненски керттерча дулха комбината коллективо ханал хьалха 10-ча декабре кхоачашъяьй шера плани тIаийца хинна социалистически декхараши. Планах лаьрхIачул совгIа арахийца продукци 450 эзар сома маьха я. Планал совгIа даьккха дулх 400 тонн я, хIаьта арахийца колбасни изделеш 4 бIаь тонн совгIа я.

КарагIдаьнначох кхоачамбаь Iеш бац комбината болхлой. Керда социалистически декхараш тIаийцад цар юбилея цIей сийна пятилетка шоллагIча шера план 7-ча ноябре кхоачашъе. Кхы а хьинар айденна къахьегаш ба уж.

О. НИКОЛАЕВ.

* * *

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо толамца кхоачашъяьй пятилетка хьалхарча шера плани тIаийца хинна социалистически декхараши. Еррига продукци арахецара шера задани кхоачашъяьй ялх ди ханал хьалха. Продукцега дIадодар лохдарах завода хиннаб 101 эзар сом пайда.

Дукха ха я цу завода цхьайолча установкаша 1967-ча шера чотах къахьега. Царна юкъе я Арушанова Валентина Михайловна керте латта № 43-5 йола установка коллектив, Широков Иван Петровича кулгалдеча установка технологаш, Санамова Софья Степановна керте латтача шоллагIча цеха коллектив а.

Мехкдаьтта чакхдоахараша арахийцай бIаьш эзараш сома маьха йола сийрда мехкдаьтта продукци.

Л. КУРАЧИНСКИЙ.

ДОШ КХОАЧАШДАЬД

Пятилетка хьалхарча шера къаьстта лакха къахьегама толамаш даьхар «Сунжанефть» НПУ мехкдаьттахоша. Мехкдаьтта даккхара шера план 29-ча декабре кхоачашйир цар, планал совгIа даьккха мехкдаьтта кхо эзар совгIа тонн я. Газ яккхара шера план 12-ча декабре кхоачашъяьй, планал совгIа яьккха газ 2,5 миллион кубически метр я.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 50 шу дузача денна сийленца накъабахара мехкдаьттахоша лерхI укх шера «Iаьржа дошув» дIадахача шерачул 160 эзар тонн дукхагIа даккха. Къаьстта дика къахьег Кирилеев Павел Васильевичи Коршаков Дмитрий Петровичи керте латтача промыслай коллективаша.

Селхан 31-ча декабре бурув деттача контора коллективо ше тIаийна хинна социалистически декхараш толамца кхоачаш а деш шера планал совгIа теха бурув эзар метр я.

Тахан цхьоалагIча январе денз планированеи экономически стимулированеи кердача системах болх де дIайолалу «Сунжанефть» НПУ коллектив.

А. БАКАЛЮК.

СОВЕТСКИ ХАЛКЪАГА КЕРДА ШУ ДАЬКЪАЛА ДУВЦАШ ХОАТТА МОАРШАЛ

Деза новкъостий, доттагIий!

Массехк минут яьннача гIолла Кремлевски куранташа хоам бергба керда 1967 шу хьатIаоттарах.

Дика традици я вай чакхдоала шу накъадоаккхаш, безаме Iадина ювц вай цун, сенца белгалдоалаш да дIадаха шу.

Из дар коммунизм хьалъяра новкъа Советски мехко баьикха керда бокха гIа белгалбаьккха КПСС XXIII-ча съезда шу. Съездо кьаьгга хьахьекхар вай ленински парте социализма дерригача мехкашца, дерригача дунен коммунисташца, империализмана духьала къовсам мел лоаттабэраш ца интернациональни солидарность хилар.

Из дар кердача пятилетка хьалхара шу, советски халкъа карагIдийннача доккхийча хIамай, СССР халкъа боахам толаме дегIаиха, къахьегамхой хьал-торо дIахо лакхъяра шу. Дика къахьийгад турпала болхлой классо. Мехка дикка дукхагIа арахец промышленни изделеш, хьалъяьй керда фабрикаши заводаши, чуIе цIеноши а школаш а, хьахиннай бIарчча городаши поселкаши. Доккхий толамаш даьхад юрташкарча къахьегамхоша. Цар дика хьувкъаяьй керттера культураш. ДIаяхача хана цIаккха ца ийцача тайпара дукхагIа чийцад паччахьалкхено ялат, боамби, генараш, дулх, шура, фуаш. Це йиш хулийт юртбоахама продукташца баха нах тешшаме Iалашбе. Беркате хиннаб вай халкъа интеллигенце болх. Iилмана, техникана, культурана карагIдаьннача кердача хIамашца бIаьхий хилар мохк.

Из дар Советски паччахьалкхен дунен халкъашта юкъера позицеш дIахо чIоагIъялара, дунен социализма система чIоагIъялара, халкъаша империалистически агрессена духьала, паргIато, машар, социальни прогресс бахьан долаш лоаттабу къовсам шербалара шу.

Деза новкъостий! ХIанзалца ца хиннача тайпара, къаьстта шийтайпара шу а хинна вай цIагIа, советски халкъий бохкхачен барт тайначен дезале хьачудоал хьатIадоагIа шу. Из хургда Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце шовзткъе итт шу дуза шу. Советски халкъо, дерригача мехкий къахьегамхоша белгалйоаккхаргья дунен тIа эггара хьалхара социалистически паччахьалкхе хьахинна сийлахьа юбилей. Из хургда коммунизма дерригдунен-исторически коталоний, Владимир Ильича Ленина — дегаш урауттадаьчуни вай революце баьччаи, коммунистически партенеи Советски паччахьалкхеннеи лард еллачун идеяш котъялара сийлахь-доккха цIей.

Советски Iаьдала 50 шере, социализма бирсача технамий сийлахь-йоккхача коталоний шераша дерригача дуненга дIахьекхар советски строй чIоагIа хилари кхолламаш деш бола цун низи, партеи халкъеи бартцхьоагIо йохаергйоацаш хилар, вай мехка халкъий вежарашха долча доттагIала низ. Обществана социальни хувцам бара ше турпале лоаттабеча къовсамца дерригача прогрессивни адамашта хьалхашка ший доккха сий даьккхад вай халкъо, дунен массе миIинге миллионаш доттагIий лехаб шийна.

КарагIдаьнначох де бокъо йола доккхал а деш, тIайоагIача ханна йола къаьгга планаши перспективаши а йолаш кердача шера чу дол вай халкъ.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, СССР Союза Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето чIоагIа а дега тIара а даькъала дувц шоана, деза новкъостий, хьатIадоагIа Керда шу, хIаьта Советски Даьхенна долча диканна къахьегам тIа шун ка маьхалъювлилга, унахцIено, доккха ираз, вахара дегагIоздлонаш шун эггара дикагIча тайпара хилар ловш ловца а боакх.

ЧIоагIа даькъала бувц оаха вай сий деш бола революце ветеранаш, тIемай а къахьегама а ветеранаш, заводий, фабрикий, кхайи фермайи къахьегамхой, беррига шоаш деча балхашца советски Iилмеи культуреи йIаьхийераш, шоай къахьегамца советски наьха вахар а быт а дикагIа хилийтара новкъостал лоаттадераш, вай бераштa хьехараш а уж кхедераш а, сага унахцIенон йоакхе ераш!

Керда шу дега тIара даькъала дувц оаха вай безача кхалнаьха!

ЧIоагIа даькъала бувц оаха башха дика советски кагирхой — шоай даьй революционни турпалал кхахьа мадоагIа дIахо кхухьараш!

Кердача шера моаршал хетт оаха берригача сийлахьарча Гераашца кийчлаьча Низий тIемахошка!

Дег тIара даькъала бувц оаха укх сахьата чухьа цIей дезде шун тIа ховша йиш йоацараш, производстве къахьегама вахте латтараш, поездаши самолеташи лехкаш болхараш, фондийи океаний боал тувсашбэраш, вай Iалальмате йоккхача Даьхен сийрда - сийлахьара доазонаш лорадешбараш; даькъала бувц оаха хIара дезал, хIара коллектив, беррига сийлахь - доккха советски халкъ!

Советски халкъа цIерагIа социалистически мехкий халкъашка, коммунистически белхлойи партешка, болхлой класса, дерригача дунен къахьегамхошка, колониальни лоала зIанараш теда а тийда, керда вахар хьадеш доахкача халкъашка, берригача империализманеи колониализманеи духьаларча къовсамхошка кердача шерара дIайха моаршал а дохьийт оаха, царна эггара дикагIдараш хулилга а лов!

Дега тIара даькъала дувц оаха къонахчал а долаш американски интервенташта духьал тIом беш латта турпала вьетнамски халкъ, хIаьта паргIатои кхычарех тийша ца хилари бахьан лоаттабеча къовсаме це толамаш дахар а лов тхона!

Империалистически агрессораштa духьаларча, машар, демократи, социализм бахьанерча къовсаме керда коталонаш йоахаш чакхдалда хьатIадоагIа шу!

Сийле хийла советски халкъа — коммунизм, машар, социальни прогресс, адамаш ираз бахьан къовсам лоаттабечун!

Сийле хийла советски халкъа деналерча авангарда — вай ленински парте!

Юбилейни шера керда толамаш доахалда!

Керда шу даькъала хилда шун, керда ираз хилда шун, деза новкъостий, доттагIий!

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ	СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ	СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

МОСКВА, Кремла Спасски башня. А. Стужина сурт. ТАСС фотохроника.

РЕФОРМЕИ КЪАХЬЕГАМИ

ЛЕНИНА орден лелаеча «Грознефть» яхача объединене эггара йоккхагIчарех йола «Старогрознефти» «Малгобекнефти» яха мехкдаьтта промыслови ши управлени эггара хьалхарча предприятешца планированеи экономически стимулированеи кердача хьалаш тIа яьккхай. Мишта лел цу предприятей гIулакхаш, миштад дIадахача шера цар мехкдаьттахой къахьегамах хьахиннараш? Ераш я мехкдаьттахоша кердача хьалашка баь болх хьахьокхаш йола массехк цифр. Планови заданеши социалистически декхараши кхоачашдаь ца Iеш, тIехкхоачашдаьд. Масала, «Старогрознефта» коллективо шийна оттаьча (йоккхагIа йолча а) планел тIехдаьккхад 20 эзар тонн совгIа мехкдаьттеи 27 миллион кубометр хIана яц аьлна попутни гази.

Планал совгIа бIаьш эшелонаш мехкдаьттеи миллионаш кубометраш гази яьккхай иштта МалгIабика мехкдаьттахоша а.

ЛоархIаме да цхьаькха а. Соаккха укх хана хинначунца нийсдича «Iаьржа дошув» даккхара боарам лохбеннаб «Старогрознефте» — 66, «Малгобекнефте» — 23 процент.

Кхетадеш да, толам ши-шегIа баьнна ца хилар. «Старогрознефте» дукка геолого-технически мероприятеш чакхъяьхай. Мела тIерча тIоанашка хий чуахийтара нагнетательни скважинаш кара а ерзаяь, цун чотах лакхъеннай тIоанашкара давлени, скважинаша мехкдаьтта дукхагIа тел.

Боккха болх чакхбаьккхаб МалгIабика мехкдаьттахоша а. Мехкдаьтта доахача бригадашка юкъейоалаяьй боахама расчети продукци яккхарга дIадодачун хIара денна еш йола учети. Къаьстта экономика гIулакхашта управлене вIашагIъелла комисси дагим болх беш я эффективни йоацеи дIаоттаянза, йолеи сов оборудовани хьагучайоахаш.

Цхьабакъда, белгалдаккханза даргдац, мехкдаьтта промыслови управленешка дукха шераш хьалхагIа денз хьайоагIаш йола доал дара система кердача хьалаша маяххара ца хилар. Цудухьа кийчъяьй укхаза ерригача производственни звеньяшка — промыслашка, цехашка, бригадашка — боахама расчет юкъейоалае йиш хулийтаргйолаш, цунах боала пайда лакхбеш йола мероприятеш.

ПЛАНИРОВАНЕИ экономически стимулированеи керда система дика тIаийцар вай республика мехкдаьттахоша. Цхьабакъда, таханарча толамий мах беш кхоанарча денга хьажанза а даргдац. Цу даькъе «Грознефта» мехкдаьттахоша укх шера даьча балха опыто хьахьекхар планироване къаьначеи кердачеи системаех болх беш йола предприятеш цхьан объединенена юкъе цхьана таръелга чIоагIа чоалхане гIулакх хилар.

«Грознефта» объединене доаккхача дерригача мехкдаьттах 70 процентал совгIа дар доал дара кердача система тIа яьхача «Старогрознефтаи» «Малгобекнефтаи» кхоач. Вож мехкдаьтта управленеш, цу даькъе цу шин предприятена юкъейоагIаш йола транспортни организацеш а, къаьнача системах болх беш я. Из бахьан долаш ресурсаш эшшача оагIорахьа дIа-юха лестае дика торо хилац объединене. Цул совгIа, вIаштIехьдоацаш гIулакх нийслу цунах. Скважинашта лаьтта кIал ремонт еча хана технологически цхьа процесс кхоачашъеш болча мехкдаьттахошта цхьана даьча балхех премеш тайп-тайпара тел, хIана аьлча тайп-тайпарча боахамий — промысле е транспортни контора штаташка ба уж. Духхьал из бахьан долаш ях вай, еррига «Грознефта» объединени 1967 шера 1 январе денз кердача тайпара болх бе йолаялийта еза.

Кердача системе, ховш мадарра, предприяте балха мах бара керттера критери я даим лакхлуш йола реализаци рентабельности. Цхьабакъда, цу гIулакхa хIара шера продукци дукхагIа арахеца еза кIезигагIа лаьрхIача а кердача система тIа дIаьннача хьалхарча шера хиннача темпашца. Цу хьалашка мара вIашагIтохалургьяц эшшача боараме йола экономически стимулироване фондаш. Мехкдаьтта доахача промышленносте белггаларча халонашца дувзаденна да из. ХIара моттиге доаллача мехкдаьтта Iалама запасаш цхьа хоадамболлаш я, хIаьта уж хьалъяхарга хьежжа кIезигълу скважинаша тела мехкдаьтта.

ЧуIе цIеноши культурно-бытовой объекташи хьалъяра эша средстваш я хIанз мехкдаьттахошка. Цхьабакъда, царех пайда эца йиш йолаш дац материальни, технически Iалашо лертIа ца хилар бахьан долаш. Вайна лоархIаме дола из дош СССР мехкдаьтта доахача промышленноста Министерствеи мехкдаьттаи химически промышленноста болхлой профсоюза ЦК-ан деча цIенхаштарча къамаьла тема а хинна дIаотта деза.

Балха овсарле лакха йола бурув тоха оборудовани а бурув тохеи абсадни вIехчIоагIа турбаш а сихагIа кийчъеи арахецеи йоагIар мехкдаьтта доахача промышленноста, Iаьржача металлурге, химически мехкдаьттаи машиностроене министерстваша. Уж ца хилча чоалханерча геологически хьалашка тохкама кIоарга бурув тохалург ма дий аьнна дагадоха а хьаштдац.

Мехкдаьтта дукхагIа даккхарца цхьана дикка дукхагIа хул мехкдаьттаца йоаккхаш йола попутни газ а. Укх пятилетке 2,5-зза хIана яккхац аьнна дукхагIа йоаккхаргья из. Цхьабакъда, мехкдаьтта промыслай гIирсаш хьалделга даим тIехьадус, геттара во лел газобензинови заводаш хьалъелга. Из бахьан долаш Iалальмате дукха попутни газ алаех йоагаю. ХIара денна пайда ца эцаш зехьа йоаю цу маьхерча мехкдаьтта химически белала 3 миллион совгIа кубометр, пулухьа дех вай мехкдаьтта промыслай гIирсаш сихагIа хьалдар. Эггара хьалхарча аргIанарен данза даргдоацаши гIулакх да иштта 1967 шерре а Вознесенски газобензинови завод хьалъяь яккхар а. ХIанз-м Грозненски газобензинови комплексана проект оттаяь яккха а из хьалъе йолае а ха кхаьчаяр. Цо торо хулийтаргьяерригача попутни мехкдаьтта газах 1968 шу чакхдоалаш пайда эца, чакхъяхара из Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта химически предприятешка а йохийташ.

Вай сагот ца де йиш йоацаш кхы цхьаькха проблема а я. Боахама отраслеви принципах кулгалдаэга довларо экономически результаташ тоаю. Из шеко йолаш дац. ХIаьта а шийханнахьеи йиззаи материально-технически Iалашо ца хиларо производства нийса ритм каст-каста телхаю. Из бахьан долаш авареш хул, халонаш увтт, пайда хьа ца луш зехьа дов рузкъаш.

МЕХКДАЬТТЕИ гази — вай республика керттера рузкъа. Нохч-ГIалгIайчен промышленносто арахецача ерригача продукцех 60 процент гаргга яр мехкдаьттана, газа, царех йоахача Iалальмате дукхача мехкдаьтта химически продукташта кхоач.

Семилетка шерашка республике доаккхаш дола мехкдаьтта 4-зза хIана хиланзар аьнна дукхагIа хилар, хIаьта мехкдаьттаца йоагIа попутни газ —10-зза. 5 шера «Грознефта» объединене мехкдаьтта дукхагIа даха лерхI, 1965 шера даьккхача 9 миллион тонна метта 1970 шера 17 миллион тоннага кхоачаш.

Доккхий а бехктокхаме а да уж декхараш. Пятилетка хьалхарча шера баьча балха хьалхагIе а яьча итогаша йоах уж кхоачашдергда. Уж толамегIа кхоачашдара новкъостал дергда боахама реформо луш йолча шеррача торонаша.

С. АПРЯТКИН,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь, Паччахьалкхен преме лауреат, Социалистически Къахьегама Турпал.

30 декабре арадаьнна «Труд» яха газет.

Дег тIара даькъала бувц аз дунихача кхъамех латтача вай Даьхене мел баха нах — революце ветеранаш, цар къонгаши къонгий къонгаши — ше тоалуш хьабоагIача шовзткъе иттлагIча шера чу беннача Советий мехча беррига дай.

Ю. ГАГАРИН.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

СССР ЦСУ ХОАМ

I.

Iаьржача металлурге болхлоша ханал хьалха кхоачашъяьй лоала а даь болат даккхара. Iаьржача металлий прокати болата турбаши хьаяра шера план. ДIадахача шераца нийсдича лоала а даь болат даккхар 6 миллион тонн, е 7 процент алсамдаьннад. еррига прокат хьайир — 5 миллион тонн хинна ца Iеш, е 8 процента, болата турбаш хьайир — 900 эзар тонн, е 10 процента.

II.

Мехкдаьтта доахача промышленноста болхлоша ханал хьалха кхоачашъяьй мехкдаьтта даккхара шера план. Цул хьалха дIадахача шераца нийсдича халкъа боахамга 22 миллион тонн е 9 процент дукхагIа мехкдаьтта кхаьчад.

III.

Газови промышленноста болхлоша ханал хьалха кхоачашъяьй газ яккхара а хьаяра а шера план. 1965 шераца нийсйича халкъа боахамга 15 миллиард кубически метр, е 11 процент дукхагIа газ кхаьчай.

IV.

Машиннаькъий транспорта болхлоша ханал хьалха кхоачашъяьй мухьаш дIа-са кхахьара шера план; мехкдаьтта, Iаьржача металлий, рудай, минеральни удобренеи мухьаш а ялатий мухьаш а дIа-са кхахьара план кхоачашъяьй.

1965 шераца нийсдича 65 миллион тонн хинна ца Iеш алсамдаьннад мухьаш дIа-са кхахьар.

УЙЛАШИ ПЛАНАШИ

СОНА, сай цIа санна лоархIача крекинг-заводе дуккхача шерашка болх беш хьавоагIача къаьнача кадрови болхлочоа, дешаща дIаала хала да тахан, кердача шера хьалхарча дийнахьа, сай дага мел латтар. Иштта дуккхача хана денз хьадоагIаш ма дий къаьна шу кердачунца хьупцадалар хIара саго ший сийрдача, дог гIоздоаккхаш йолча уйлашцей планашцей дувзаш хилар. ХIаьта цунца цхьаькха Iаьдал а да — хIаьтта чакхдаьннача къаьнача шерага юхахьожаш. Цу тайпара хIанз со а уйланца юхахьож селхан денз тIехьашкахьа дисача шерага. Сона цIаккха а дицлургдоацача хIамаех, хозача уйлаех дизза хилар цун хIара ди.

29 март. КПСС XXIII-гIа съезд хьайийла ди. ЧIоаггIа деган айденна а долаш ладувгI оаха, съезда делегаташа, Л. И. Брежнева еча КПСС ЦК отчетни докладага. Укхазахьа, къаьнарча Кремлегахьа, леста я советски халкъа, дерригача прогрессивни адама уйлаш... Ай-мичара, цIаккха а дицлургдац съезд болх беш хинна денош.

Со массаза а чIоаггIа сий деш хиннав кхоачашде аьнна халкъо тийша а тийша паччахьалкхен гIулакхаш дIакараденнача наьха. Боккъалдар аьлча, сона-м дага а дацар вай мехка Лакхехьарча Совета депутаталла харжа парте а халкъа а сайх тешам борг ма бий аьнна. Сай кандидатура СССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа хьаоттаьй аьнна, эггара хьалха сона хезача хана дешаща дIаэалалургдоацаш хьал дар са дега чу. МугIарерча болхлоех волча са иштта доккха сий дир... Со кхы фу даь белгалвоалаш вар укх 23 шера соца болх беш хьабоагIарел. Са биографе тIа-м мичад аз даь тIехдаьнна доккха хIама. Наьха яр санна, соца балха боаккача кхыча бIаьш болча болхлой яр санна ма йий из.

23 шу хьалхагIа, геттара къона волаш деча хIамах лоархIа ца веш селлара эIамига волаш вахар со крекинг-заводе балха. ТIом лаьтта хала шераш дар уж. Иттанена хьалхара бе безаш хулар болх. Иштта болх бора са ханнара мел хинначар а. Цул тIехьа сел дукха сатийса котало яьккхар. Бохабаь халкъа боахам юхаметтаоттабеш лаьтта хала шераш...

Бакъда, са хьаьналча къахьегама лаккха мах бир халкъо. ТIатIа дукхагIа дог доагIар болх бе. Из-м кхеталеш а да: сага низ боаккх наьха тешам баларо, Iайха хьийгача къин мах беши сий деши хилар кхетадаро.

ЦIаккха а дицлургдоацаш долча, хоржамаш хилале хьалхагIарча цу деношка дог гIоздоаккхаш кхаъ кхаьчар тха заводе. ДIаяхача семилетке даьха толамаш бахьан долаш дика дог долаш волча, дукхача шерашка соца цхьана болх беш хьавоагIача, са новкъоста, вокххагIа волча оператора Удаловна вай Даьхен эггара дезагIа дола совгIат делар —Ленина орден. Шоаех именинникаш лоархIаш бар цу дийнахьа тха смена беррига членаш. Иштта традици я тха коллектива. «ЦаI массанена тIехьа массава а цхьаннена тIехьа». Оалаш мадарра, дика а во а цхьаттарра декъ оаха.

Массехк ди хьалхагIа СССР Лакхехьарча Совета сессе балхаца дакъа лоацаш вар со. 1967 шера халкъа боахам дегIаккхувлара Паччахьалкхен план чIоагIйир оаха, депутаташа. Iалаьмате дукха балхаш да из йоккха программа кхоачашъяра де дезараш. Советски халкъа вахара боарам дIахо лакхбергбола хаьдда мероприятеш оттайир советски парламенто.

Укх дезача ден па дувцаш Iелац со установка технологаша Гречкин Юре, Фролов Владимира, Магомедов Iанарбика болх мишта баьб а мишта бу а. Уж берригаш а хьинар долаш, цIена болх беш нах ба. Планови заданеши декхараши мишта кхоачашдаьд хьахьокхаш йола цифраш а йоалае йиш яр. Уж лакха я. Из да кердача шера тха коллективо луш дола совгIат.

А. КЛЕПОВ,
КПСС XXIII-ча съезда цIерахча крекинг-завода цеха начальника заместитель, СССР Лакхехьарча Совета депутат.

ХИМИКАШ—ЮБИЛЕЙНИ ШЕРА

1966 шера 17-ча декабре денз 1967 шера чотах продукци хьаеш я химически комбината коллектив.

Цу тайппара, Советски Iаьдала юбилейни шу къахьегама совгIатаца хIадоладаьд мехка йоккхагIчарех йолча химически производства эзарней коллективо. Цlей дездеш оттадаьча шун тIа йиллай планал совгIа арахийца миллионаш сомий маьха продукци — из продукця дIанйераш-ка цо иштта йиш хилийтар шоай социалистически декхараш дика тоаде.

Республике йоккхагIа йолча предприяте иштта доккхий толамаш даха йиш хиннай ерригача коллективо, эггара хьалха коммунистий йоккхача отрядо тIагIертта болх бар бахьан долаш, хьалхле царга йолаш дар 1966 шера комбинате чакх мел даьха гIулакхаш. КПСС членашкара дIадолалу хIара участке керда дIадоладеш дола гIулакх. Масала, массанена а ховш да, тIайийца социалистически декхараш толаме кхоачашдара эггара хьалха новкъостал дер керда техникен коллектива рационализаторско-изобретательски гIулакхаши хилар. Шера экономически эффект миллионаш сомаш а йолаш бIаьш рационализаторски предложенеш производствана юкъейихьай комбината коммунисташа 1966 шера. Цу шера эггара йоккхагIа йола техническа эргало хилар эггара дикагIа дола ацетони феноли арахеца доладар. Духхьал из гIулакх бахьан долаш хIара тонна тIара 10 сом ахча кходир коллективо. Цу тайппара кхы тIа а миллионаш сомаш ахча паччахьалкхен копилка чу диллад. Цхьан предприяте тIехдика феноли ацетони даккхарах мехка пайда баьнна ца Iеш, кхыча предприятешка а тоазденад экономически хьокхамаш, хIаьта керттердар да дуксоццаш йоаккхаш йола, халкъага кхоача продукци чIоагIагIа, хозагIа, товш, дарегIа хилар.

Комбинате хьалха латтача № 15 йолча коммуниста инженера нов. И. Д. Шевлякова кулгалдеча цехо (цеховой парторганизаце секретарь нов. В. В. Радкевич), начальник С. Н. Сидяков волча цехо (партийни организаце секретарь нов. А. В. Сафонов), нов. А. И. Баев начальник волча № 17-18 йолча цехо (парторганизаце секретарь нов. В. И. Зайцев), продукце дикалга диллача мехка толашагIа дола толамаш шоаш даьхадоллашехьа, шоашта карагIдаьнначох кхоачамбац. Цар хIанз шоашта хьалхашка декхар оттадаьд 10 процентагара 50 процентага кхаччалца дикал йола ацетони феноли дукхагIа даккха, хIаьта цо йиш хулийт Советски Iаьдала 50 шу дизарэ сийна миллионаш сомаш паччахьалкхен ахча кходе.

Республике дика йовзаш я этилови спирт доаккхача дикагIа болча технологий цIераш: цеха мастер А. М. Сушков, смена начальник Попова; феноли ацетони доаккхача: аппаратчикаш Галушко, Григорец, кхыбараш.

Цар шоай коллективашца цхьана эггара лакхагIа дола хьокхамаш даьхад дегидрационни аппараташка гIолла спирт даккхара. Спирт доаккхаш йолча эзарней ерригача коллективо 1966 шера IV-ча квартале боккха къахьегама толам баьккхаб—цар аьттув баьнаб спирт доахилга укх шера сентябрь—октябрь бетташка капитальни ремонт яра ханаш юкъагIъхар бахьан долаш тIадиса декхар дIатохаргдолча тайпара гIулакх вIаштIехьдаккха. Спиртах тIадиса доккха декхар фу даь дIатохаргдар - хьогI яхаш лоархIамаш деш инженераш болча хана, цхьабарашта хетар ужжал дукха тоннаш спирт доаккхалургдац аьнна. Цхьабакъда, спирт доаккхарашта хьалхашка латта декхараш массехказза дийцачул тIехьагIа, мугIарегIарча технологаша, коммунисташа, комсомольцаша маьхера предложенеш елар, цехера доккхий кхоачамаш хьагучадаьхар. Коллектива къовсам толаме чакхбаьлар. Гучаьлар проектни мощностах лаьрхIачул 20 — 30 процент дукхагIа спирт доаккхаш йола смелаши боккхагIа бола аппаратчикаши.

Лакха производственни хьокхамаш дахара къовсам а лоаттабеш, комбината ерригача цехий коллективаша яхь йоаржаьй цех эстетически хьан кийчъю хьажа. ХIанз насосни технологически помещенешкарча ерригача оборудованена тайп-тайпара басараш хьекхад—производственни эстетико дIадехарашка хьежжа, бытовой помещенеш, хIама дуа моттигаш технологически режим йолча хана этилови газаца изопанпропиленови фракцеца, гидроперекислоца, кхыяраща болх беш йола зеннера цехаш а йоацаш, зеннерча веществашца ювзаяланза йола лерттIа производство хетайолийташ, селлара дика кийчъаь я. Эстетически кийчъярга диллача эггара дикагIа лаьрхIай №№ 17-18, 15, 16 йола цехаш.

Производства культурага диллача мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически промышленноста Министерства приказаца дикагIа йолча цхе предприятех лаьрхIай Грозненски химически комбината коллектив а. Грознерча химикий къахьегам мехка масштабе теркалбаьб, хIаьта хIанз республика дуккхача коллективаша шоай делегацеш яхкийтай производства культура дешашта химикий опыт шоашта дIаIомае. Цу коталоно деган ура а оттадаь комбинате конкурс кхайкаьй болх беча хIара моттиге гойтара агитаци эстетически кийчъяра гIулакха дикагIа йола цех къоастаяра.

Из долла хIама вIаштIехьдаьннад комбината цеховой партийни организацеша, парткомо, заводской комитето комсомольски организаце боккха организаторски болх бар бахьан долаш. Общественни организацеша уйла тIаерзаю керттерча дешашта. Комбината парткомо иштта бокъонца Iома а яь, вIашагIтехар эггара хьалхарча отчетно-хоржамий партийни конференце коммунисташа шийна яь критически замечанеш, кийч а яь, дуккхача тиражах арадувлача «Химик» яхача газета тIа кепатеха араяьхар кхоачамбоацараш дIадахара тIаерзаяь мероприятеш. Цу тайппара, партийни организаце балха программа комбината ерригача коллективана дIайовзарал совгIа, цуй хIара член ва из кхоачашъеча дакъа лоацаш. Партийни комитето укх тIеххьарча хана ший заседане дийцад инженерий техникий технически кхетамеи болх тоабарца, ВЛКСМ комитета лоархIам лакхбарца, пайда хьа ца луш дIаухийта рузкъаш кIезигдарца дувзаденна дола керттера дешаш. Цу доллача хIамаша йиш хилийтар комбинате беррига партийно - политически болх тоабе.

Даьраш дукха да, цхьабакъда, хIанзчул тIехьагIа де дезараш а дукха да!

Советски Iаьдала юбилейни шера комбината коллектива хьалхашка латта керттера декхар—1967 шера июль бетта денз планированей экономически стимулированей кердача системах болх дIаболабергболаш хIара ИТР. гIулакхера саг, болхло кийчвелга. Цу гIулакха ерригача службаша, хIаьта иштта цеховой партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша чакхдаха дезача гIулакхий программа оттаьй хIанз. ХIанз ерригача боахамеи общественни подразделенеша генеральни репетици йолаьй боахама расчета кердача формаех болх бе кийчо яра. Мишта деш да из? Комбината кулгалхоша цхьана партийни комитето, кердача хьалашка болх беча «Красный богатырь» яхача Московски завода опыт хьа а Iомаяь, планови отдела, къахьегамеи алапеи отдела, кхыча службашта могадаьд, из опыт ларде а лаьца, шоай беррига хьокхамаш «Красный богатыре» санна вIаштIехьдоахилга.

Цу керттерча декхарел совнагIа, химически комбината коллективо Советски Iаьдала 50 шу дизара сийна 1967 шера итт бетта программа ханал хьалха кхоачашъе социалистически декхараш тIайийцад. Из доккха декхар да къаьстта 1967 шера Паччахьалкхен план укх шерарчул 7 процент хIана хилац аьнна лакхагIа хургйолаш хилар теркалдича. Цу гIулакхаша хьаьжкхь химикашта хьалхашка 1967 шера Iалаьмате чоалхане боахама проблемаш латташ хилар.

Коллективо декхар тIайийцад 1967 шера 10 бетта къахьегама овсарле 0,5 процент лакхъе, хIаьта из бахьан долаш планал совгIа хьаергьа бIаьш эзараш сомий маьха продукци. Духхьал рационализаторски предложенеш юкъеяххаьара чотах 200 эзар сом паччахьалкхен ахча кходе.

Химикаша декхар тIайийцад производства культура боарам лакхбе, къахьегама хьалаш тоаден кхерамзлен техника дика лелаеи чуIе гостиница хьисапера цIа а берий комбинат а 1967 шера хьал а яь, эксплуатаце дIаяла.

Иштта доккхий декхараш ше тIаэцаш грозненски химически комбината коллективо Октябра 50 шу дизара яха йоаггIача тайпара накъаяхара яхье йийхай синтетически спирт доаха Куйбышевски Уфински заводаш.

ТIайийца декхараш кхоачашделга керттерча даькъе комбината ерригача коллективо хьинаре болх барах тийша хургда. Цхьабакъда, парткомо геттара дика кхетаду комбината химикий коллектива юкъе къахьегараш кхоалагIа дакъа хIана бац аьнна бараш къона болхлой хилар. Царех дуккха бараш хIара шера балха ухаш а балхах дика ца кхеташ а ба, цудухьа цхьан юкъа цу болхлоша «хьинаре дакъа лацац» социалистически декхараш кхоачашдеча. Шоай балха тIа из теркал а деш, комбината партийни комитетеи кулгалхошеи къона болхлой цахаддаш Iомабелга вIаштIехьдаьккхад. ХIанз химкомбинате болх беш 1995 къона болхлова. Укх шера 1960 болхлочо шоай квалификаци лакхъяьй къахьегама толамагIа йолча методий школашка, производственно - технически курсашка, шоай тайпара балхаш Iомадеча курсашка дешара накъаца. 263 саго шоллагIа профессеш Iомаяьй, 208 саго шоай квалификационни разрядаш лакхъяьй, производстве балха боллашехьа а вузашка, техникумашка, болх беча кагирхой школашка дешаш ва 560 къона болхло, 32 саго вузашка дипломашта защита яьй, 24 саго — техникумашка, 26 саго зрелоста аттестаташ хьайийцай. Хьа а къоастаяь технически училищана кийчъяьй 270 моттиг чуйола помещени.

Цу тайппара, химически комбината коллективо, ший торонаш меллай а хьежа, комбината кийчон боарам белгал а баь, кердача, 1967 шера —советски Iаьдала юбилейни шера шеко йоацаш къахьегама керда котало йоаккхаргъя.

В. ЗАХАРЧЕНКО,
Исторически Iилмай кандидат, химически комбината парткома секретарь.

СУРТА ТIА: химически комбинате дикагIа лоархIа Силкина Жаннас кулгаллу смена вахтера цIейоллаш я. И. Пливва сурт.

БАРТИ ДОТТАГIАЛИ ДОЛЧА

ЛОАМАШКАРА хьийдха доагIа шийла Эса шаьрача доаллача хоза Iалама сурт долча атагIа улл Нестеровка яха сунженски станица. Цу юрта я колхозни сунжа дикагIчарех лоархIаш йола «Путь к коммунизму» яха юртбоахама артель. станицана юхера дукха километраш гаьна дIаухк колхоза доалахьара, кхаш леладерий говзача кулгаша дика тоадаь хььндаь лаьтташ. Дог гIоздоаккх цхьатарра нийсача мугIарех гурахьа дуз кIа хьатIадаьннача майдаша, царна юкъе яда хьайбаш леладу фермаш, сомий бешамаш.

ХIара Iуйрийна, маьлха эIанараша юамаш сийрда дахалехьа еллалу станицерча цIеной наIараш, улицашка гIолла механически мастерскойшка, хьайбай фермашка баха арабоал шо-шоай гIулакха болха нах.

Ткъаь къамах нах ба са юртахой. Барт бола, безаме дезал санна хоза бах гIалгIайн эрсийн, нохчийн украинцашй, эрмалойн хIирийн, адыгейцаши гуржийн.

Цу массане а шо-шоай меттала къамаьл дойя а цхьа уйла йолаш, оагIув оагIонца билла цхьана къаогIув цар. Дуккхача шерашка чIоагIденна мах баь варгвоаща къахьегама доттагIал да тха толамий, тха коталоний лард.

Колхоза хьайбаш леладеча фермашта юкъе яьржача социалистически яхье укх массехк шера вIаштта хьалхара моттиг лелаеш хьайоагIа коммунист гIалгIа Чанцев Тайсум заведующи вола № 5 йола хьайбаш леладеча ферма коллектив. Итт къамах нах ба укхаза болх беш. Де а доагIаш сий ду коллектива кховзткъа шу даьннача доярка гIалгIачун Бокова Дзармата. Цхьабакъда, ше ха яха яле а кадайча кхалсага къахьегамах дика ка йоал. Цул совгIа нахяца Iимерзен тIерен я из. Ше ферме балха еча денз доярка «къайленаш» дIайовзийташ вурийтта саг Iомаваьв цо, царех я гурже Барчашвили Соня, эрсе Шелкова Вера, кхыбараш. ХIаьта Дзармат ше хьалха санна колхоза дикагIа болча доаркаех лоархIаш я хIанз а. Дега тоам хулийташ бIарг сийрдабоах цун ше хьийхача мехкараша доахача толамаша. ХIанзле колхоза дикагIболча доаркаех лоархIаш я Барчашвили Соня. Из, хьаьнала къахьегамхо, бокъонца йола турпал я; ше гIулакх деча доахангара йоаккха шура тIехь-тIехьагIа совйоах цо. Укх шера а ше кхоабача хIара латтагара 2600 килограмм шура яьккхай. Иштта лакхара хьокхамаш гойташ хьинаре къахьег доаркаша Шелкова Верас, Ищенко Раисас, кхыбараша.

Дукха ба тха юртбоахама артеле опыт йола, денгара денга шоай балха методаш тоаеш эргайоаха, хьалха латта къахьегамхой.

Правительственни доккха совгIат —Ленина орден йоалл колхоза дикагIа йолча хьакхарч леляечун Е. Кузнецовай наькха тIа.

Овсаре къахьегаш, жа леладу боахам дегIаккхувлаш доккхий толамаш даьхад колхоза жа леладераша И. Безреброва, М. Баймурзаева, А. Циклоуре. Йоккха опыт йолча мастераша массехк шера вIаштта къахьегама лакхара хьокхамаш гойт, даим шоайла опыт дIа-хьа эцаш.

ЦIаккха ца хиннача тайпара боккха толам боаккхаш белгалдаьлар дIадаха шу Баймурзаев Мусайна. ХIара жийна тIера 4,6 килограмм тха даьккхар цо. Из колхозе а районе а лакхара хьокхам ба.

Юртбоахама продукташ дукхагIа яхара социалистически яхь йоаржаяь творчески къахьегача дукхача къамех латтача тха юртбоахама артела коллектива юкъе шоай гIулакх дика довза мастераш, хьалха латтараш белгалбаьннаб.

ХIаьта цу дикача наьха хьаьнала къахьегам коммунистически партеи правительстваи белгал ца боаккхаш бисанзар. Тха юртбоахама артела барайтта колхозхочов правительственни лакхара совгIаташ луш белгалдаьлар пятилетка хьалхара шу.

Шерагара шерага дегIаух артела экономика. Иштта совъювл боахама ахчан доход а. Нагахьа санна 1964 шера тха колхоза ахчан доход цхьа миллиони цхьа бIаь эзари сом хинняле, дIадахача шера кхоъ миллион сом гаргга хилар-из.

Уж цифраш хьакхоллар, доттагIле чIоагI мел лу, барт вIаштIехьа ме боал колхоз вIахийгIа, къахьегама ди дезагIа хулга кхетадеча дукхача къамех латтача йоккхача коллектива низ ба. Нагахьа санна 1961 шера колхозхочун къахьегама цхьан денах цхьа сом кхоачаш луш хиннадеце, дIадахача шера 1 сомий 80 кепиги хьожадаьд.

Колхоза экономика лакх ме лу дегIайоагIа тракторно-машиний парк. Духхьал дIадахача цхьан шера ткъо трактори кхыйола юртбоахама техникеи ийцай оаха. Цунца цхьана лакхлу лаьттан культура, дикагIа гIулакх ду дIайийнача юртбоахама культураштa.

Шерагара шерага лакхлу гектара хьувкъам. ДIадахача шера хIара гектара тIара 23,4 центнер ка бола ялат даьккхар кхаш леладераша.

Растениеводство дегIаярца цхьана дегIаух хьайбай боахам а. Масала, 1965 шера хинначул шозза совгIа дийбад соахка жа, иштта деб кхыдола хьайбаши коа тIара оалхазараши.

ДIадахача шера паччахьалкхенга фуаш дохкара план 120 процент, тха — 128 процент, хIаьта иштта дулх, шура йохкара план кхоачашъяьй.

Болхлой доттагIали барт-цхьоагIон ларде а лувцаш тешшаме экономически дегIаух боахам. Къамап дешах долча ленински хьехамаша маяххара дукха болх бу колхоза партийни комитетои правленеи интернациональни кхетам болаш артела членаш кхебара.

Парткоме вIашагIъеллай халкъий доттагIлен Совет. Йоккхача актива, агитаторий, лекторий новкъосталца дукха кхетама болх бу Совето. СалаIара сайренаши диспуташи ю, культурнопросветительни гIулакхаш чакхдоах, колхозникашка дика салаIийтара йоакхо ю.

Колхозхой культуран бытан, уж тоаяра проблемаштен цIенхаштта теркам тIабохийт тха колхозе. Сайре тIаеча дукхагIдолча колхозхой цIеношка телевизорий сийна экранаш лоталу, радиоприемникаш ле йолалу.

Ерригa станица электрифицированни я. Цул совгIа из тоаеча, гаьнаш йогIача доккха дакъа лоац бахача наха. ХIара цIа сийрден теркам тIаоэаши хилийта гIерт.

Эсана тIий тиллад, керда яьча берий бешамашка тайп-тайпарча къамех болча наьха бераш кхеду. Шоай дай-ноаной санна барт болаш, шоайла тIера, безаме кхув уж.

Колхоз нийцача Iаьржача форда йистерча салоIача цIагIа хIанзле дукхача колхозхоша салеIад.

Советски Iаьдала ах бIаь шу дузача укх юбилейни шера культура ЦIа, столови, ерригача станицана газификаци, итт километр йIаьха шоллагIа водопровод е езаш да тхо.

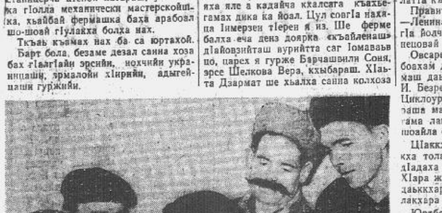
КIезига дац де дезар. Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 50 шу дизара накъа долхаш юртбоахама производство дегIайоалаяра. ХIана аьлча, тIайийцача лакхарча социалистически декхарех, тха боахама доккхий толамаш денача беркатерча дIадахача шера ехкачул дукхагIа паччахьалкхенга юртбоахама продукташ йохка езаш да тхо. ХIаьта са юртахой дош чIоагIа долаш а ба, цар из кхоачаш а дергда.

Из дика кхета а деш хIанззе а пятилетка шоллагIча шерача доккхийча толамашта лард йоллаш ба юртбоахама артела механизатораши кхаш леладераши.

Сихденнад колхоза мастерскешкара ремонтний балхаш.

Дукха ха йисаяц кхашка, сомий бешамашка гIолла баьццара ткъам бетташ самел доал хIама дийндеш бIаьсти хьатIая.

Э. БУШУЕВ,
Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза парткома секретарь.

СУРТА ТIА: (Аьлдехьара аьттехьа) М. Евлоев, М. Бенботов, А. Вагнер, А. Немцуров, Н. Швецов коммуниста-агитатора Абрамова ешача РСФСР Лакхехьарча Совета VIII сессе материалашка ладуагIаш ба.

ТЕАТРЕ БАЬХКАРАШ РАЬЗА ХУРГБА

ЦХЬА шиі тайпара белгала дар тха театра коллектива дIадаха 1966-гIа шу. Зрителашта массехк керда спектакль гойта вIаштIехьдаьлар тха. Духхьала Советски Iаьдала 50 шу дузача денна хетаь, юбилейни афишана юкъеяхьа а лаьрхIа кийчъяьй оаха ши спектакль. Уж я К. Симонова «Эрсий нах», А. Шейнина «Тяжкое обвинение». ХIанз театра репертуаре я Булгакова «Бадар» яха пьесеи «Гроссмейстерский балл» яхача Штемлера повестах йола инсценировкеи.

Октябрьски социалистически революце 50 шу дузача юбилейна хетаь хургья репертура юкъеяхьа оаха лаьрхIа эрсий а доазол дехьарча а классикий пьесаш. Бакъда, юбилейни сезона репертуара ларде советски пьеса хургья.

Цу денна хетаяьча пьесах хIанзле тха театра коллектива ейзай «Ярость» яха Яновске пьеса. В. И. Ленинах йола спектакль а оттаергья театро. Оаха лаьрхIачох из я «6-гIа июль» яха Шатрова пьеса.

Со се укх сезоне режиссер волаш болх беш хиннав. ХIаьта, ха кIезига яле а кердача шера оахош хьокхаргйолча спектаклашка дакъа лаца лерхI аз. ХIанз спектаклех, репертуарах, сай новкъостий — артисташ творчески дегIабарах уйла еш ва со.

Театра ерригача коллектива Керда шу даькъала а дувцаш сона лов уж дуккхача зрителашца безаме, иразе вIашагIбетталулга.

ЕВГЕНИЙ КРАСНИЦКИЙ,
Нохч-ГIалгIай АССР-а заслуженни артист. М. Ю. Лермонтова цIерахча драмтеатра керттера режиссер.

ХИЙ—КХАШКА

КХОАЧАМБОЛЛАШ тIоадал йоацача районашка лаьтташта хий дехкар лаьтта леладара интенсификаци яра тешшамерникъ ба. Цулухьа тха районерча боахамий кулгалхошеи специалисташеи чIоаггIа теркам тIабохийт лаьтташта хий лехкара.

Шелковски хина управлене коллективо района къахьегамхошца цхьана хий дахка лаьтташ шердара хьакъехьара КПСС XXIII съездеи ЦК майски Пленумеи решенеш кхоачашъю.

Пятилетка хьалхарча шера 15806 гектара тIа хий диллаз планах 16500 гектара тIа дилла дезача. Цхьабакъда, хий диллара план кхоачашъяьеце а 1965 шераца нийсдича юртбоахама культурашта хий диллар дикагIа вIаштIехьдаьккхад района боахамаша.

Хий диллар вIаштIехьдаккхарах юртбоахама культурай хьувкъам дика хилар. Районе юкъера лаьрхIача цхьан гектара тIара 22,7 центнер ялат чудера. Из 1965 шера хий дехкача лаьтташ тIа хинначул цаI ах центнер дукхагIа хул.

Ханнахьен дика вIаштIехьдаьккхаи хий диллара хьалхе кийчо яьяр района боахамашка. Иштта, масала гурахьа юв культураш дIаеле 1966 шера хьувкъама лард йоллаш 8971 гектара тIа хий диллар, 131 поливальщик кийчвир.

Хий диллара кIезигагIа лоархIам болаш дац хий дехка сеть тоаяр. Цулухьа сурахьеи бIаьстийи 121,6 эзар кубометр боахама чура оросительни сеть цIенийр. Цу даькъе 17,5 эзар кубометр кулгашца а цIенъеш.

Ерригача паччахьалкхен сеть ханнахьа кийч а яь хина управлене цхьоалагIа март тIакхоачаш керттерча НШВ яхача каналах хий Iохийцар. Цо торо хилийтар совхозашкеи колхозашкеи хий диллара балхаш ханнахьа дIадоладе.

Хий диллара сеть кийчъяр дувцаш ца хьоахабича балац уж кийчъяьраши хий дехкараши.

Юртбоахама культурай лакха хьувкъам кхебеча дукха низаш тIаладхийтар Шелковски хина управлене болхлоша — гидротехникаша, хина объездчикаша, экскаваторщикаша.

Авари ца хулийташ каналашка гIолла цахаддаш хий ухилга Iалашду Марченко Гаврила, Умалатов Бацус, Нырков Ермолая.

Паччахьалкхени боахама чуреи каналаш цIендеш дика къахьег план 119 процент кхоачашъяьча Э-104 яхача экскаватора бригада, къаьстта цун бригадира Воробьев Иваней, бульдозериста Уманцев Григорей. Лаьтташта планировка еча хьинаре къахьег скрепериста Лукашев Григоре.

Хий дехка лаьтташ карадерзаден царех пайда эцеи района колхозашта доккха новкъостал ду «Чечингушводстроя» треста № 3 йолча гIишлой-монтажни управлене гIишлошъераша. Духхьал 1966 шера 1,5 эзар гектар йола майда планировка а яь дIаеннай цар.

Цхьабакъда, карагIдийннача дикача гIулакхашца цхьана дукха кхоачамбоацараш а да тха балхаца. Царех эггара доккхагIа дар дах нийса пайда ца эцар да. Тха района дукхагIдолча боахамаша боарамал совгIа хий дехк. Из бахьан долаш цу лаьтташ тIа тух совдоал, ушалаш увтт, цул совгIа хий диллачул тIехьагIа лаьттана обработка яр тIехьадоал. ЗIамигача оросительни сета тIа оасарца лоаттабу къовсам мела ба.

Советски Iаьдала 50 шу дизара накъадолхаш доккхий декхараш тIайийцад тха района хин управлене къахьегамхоша. Уж кхоачашдара дукха болх бе беза.

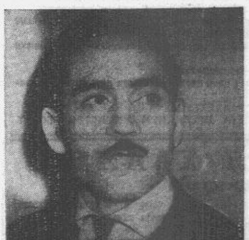
Укх шера пхийтталагIа декабрь хьатIакхоачаш гурахьеи бIаьстан юхьеи ялаташ дIадийнача 10602 гектара тIа чудолийташ хий диллад района боахамаша. Цо хьахьокх хий ца дуллаш цхьан гектара тIа ялат дIа ца дийналга. 1967 шера хий диллара кийчон балхаш деш да тхо хIанз. Ленина цIерахча, «Коминтерн», «Красный пахарь» яхача колхозашка оросительни сеть кийчъеш я.

ВIашагIъехка болх беш я хIанз поливальщикаш кийчбу курсаш. ХIанзле цхьа бIаь гаргга саг кийчваьв.

ХIара денна хьинар совдоахаш мелиоратораша овсарле къахьегаре района къахьегамхой торе хургьяр тIайийца социалистически декхараш кхоачаш а деш пятилетка шоллагIча шера юртбоахама культураш кхы а чIоагIагIа хьувкъае.

Б. ГЕРАСИМЕНКО,
Шелковски хина управлене начальник.

ДУКХА ДА ДЕ ДЕЗАРАШ

СОВЕТСКИ Iаьдала 50 шу дузача денна — цу дерригача халкъа юкъарча цIейна вай мехка ерригa творчески организацеш а санна яха йоаггIача тайпара накъаяхара чIоаггIа кийчо еш я Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен Филармони. Советски композиторий дикагIа йола образецаш дIайовзийтара гIулакха чакхйоахаргйолча мероприятей йоккха план оттае лаьрхIад. Филармоне концертни зале Кабалевский Дмитре, Лев Книппера, Бирюков Юре авторски концерташ хургда.

Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара хетаь Нохч-ГIалгIай фольклора материала тIа симфонически вокально - симфонически произведенеш хьакхеллай вай республике болх беш болча композитораша. Цу тайпарча произведенеех лархIа езаш я: Ю. Бирюкова «Вайнахски симфони», В. Ашкиназе Ленинах йола кантата. Укх гарггарча хана уж произведенеш лекхаргья симфонически оркестра концерташка.

Сай творчески планашка аз лаьрхIад вай халкъа турпалерча исторена хетаяь цхьайола произведенеш язъе. Царна юкъе — «Халкъо Ленинах иллеш доах» яха вокально - симфонически поэма, Муталиев Хьажбикара язъяьча «Экажкъонгий-Юрт» яхача стихотворене цIи йола турпала поэма.

ХIанз йистейоалаш латт ер произведенеш: солисташта, хора, дешачоа, симфонически оркестра лаьрхIа «Даьхенах йола дош», оркестрацарча фортепьяна концерт.

Филармоне коллективана ловца баккха дог доагIа — кердача 1967 шера керда творчески толамаш доахалда, керда кхолламаш долла, вахар иразе хилда.

Умар БЕКСУЛТАНОВ,
композитор.

МУЗЫКА ЕЗАРАШ, ДУВЛА ТХО ДОЛЧА

ДIАДАХАЧА 1966 шера карагIдаьнна доккха хIама лоархI аз филармоне коллективо советски доавал дехьарчен классика массехк принципиальни произведени кийчъярах. Царех лархIа езаш я Бетховена ийслагIа симфони, Свиридова патетически оратори, Шостаковича 11-гIа симфони.

ЧIоагIа гIадвуташ бар Нохч-ГIалгIай композиторий произведенеш тIа баь болх. Дог гIоздоалар халкъа легенда тIа ювцачача тайпара «Гамар» яха цIи йола Бексултанов Iумарий симфонически поэма локхаш. Иштта сакъердаме дар Нохч-ГIалгIайчен поэтий поэзеи музакан концерташ а хиле дIаотташ хинна республика музыканташцеи поэташеи вIашагIдеттадалар, бувзамаш леладар. Масала, Яндиев Джамалдина, Ахматова Раисас, Ведзижев Ахьмада дакъа а лоацаш «Нохч-ГIалгIайчен поэзей музыкан» концерт хилар.

Дукха болх бе безаш хул къаман музыкальни культура тоаеш. Доккха дикахетар да, хIанз моттигерча авторша дуккха керда произведенеш язъеш хилар. ХIанзале а романсай бIарчча цикл язъяьй поэтий Дж. Яндиева, Р. Ахматовай, М. Мамакаева, М. Сулаева тексташтa.

Юбилейни шера концертни программа тIа лаьрхIад Книппер санна болча композиторий произведенеш эггара хьалха лакха йолае. ЛадувгIа йиш хургья композитора Лев Компанейца оркестрапарча виалончелена локхача хьалхарча концертага. Концертни сезоне лекхаргья хIанзарча композиторий дикагIа йола произведенеш, масала, В. И. Ленина хетаяь Шостакович Дмитре 12-гIа симфони, цу автора 13-гIа симфони а.

Укх гарггарча хана оаха бIарчча хьокха лерхI Пуччине «Чио-Чио-Сан» яха оперни спектакль.

Советски Iаьдала 50 шу дуза ди гарга кхоачаш Нохч-ГIалгIай филармоне коллективо лерхIараш доккхий а лоархIаме а хIамаш да. ХIаьта лерхIар кхоачащдара дефрига низаш оарцагIдаха дезаргда. Аз айса массехк концерт оттале лерхI, масала, У. Бексултанова фортепианни концерт, хIаьта иштта аз лерхI Ленинах йола композитора Ашкиназе кантата кийчъе а.

Керда шу хьатIакхоачаш боккхача безамца болх бе волавеннав со Бирюков Юре эггара хьалхарча вайнахски симфоне тIа.

Я. ВОЩАК,
Украински ССР заслуженни артист, Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен филармоне дирижер.

«ХЬО ДЕКА, СА ИЛЛИ, ДЕКА!...»

ПОЭТ, писатель... Наха чIоагIа сий деш а лоархIаш а ба уж. Бакъда, цунга хьежжа лакха ба царна тIалатта бехктокхам, дукха да царна ха дезар, цар наха дIадала дезар. Цхьаннена а хац мел хала хиннад поэта кердача стихотворене цхьа мугIа язбе, хIаьта из царна ха эшаш а дац. Наха эш кIорга чулоацам бола, вай ханара турпалаш хестабу, халкъа дикагIа йола оамалаш, цун эздий гIулакхаш, денал довзийташ йола стихаш, поэмаш, повесташ.

Даим из дага кхоабаш болх бу аз а са новкъосташа литератораша а.

Из деррига дагаух дIадахача шера даьчун а хIаначул тIехьагIа де лерхIачун а уйла йича...

Йиза гуйра санна чакхдаьлар беркате 1966 шу. Цу шера Нохч-ГIалгIай книжни издательства арахийцар аз яздаь ши сборник: цаI гIалгIай метталеи вож эрсий метталеи. Цул совгIа кийчдаь Москве арадоалаш да шиъ сборник. Уж да «Советская Россия» яхача издательства арахеца «Тскхам» яхеи Детская литература яхача издательства арахеца «Уйлаш» яхеи сборникаш.

Кердача 1967-ча шера аз де лерхIараш кIезига дац. Советски Iаьдала 50 шу дизара хетаяьча стихай цикл я аз кийчъеш. «Бийсан баьрий» яхаш я лоацца язъяь поэма. Из хетаю аз вай баьччана Владимир Ильич Ленина. Цул совгIа кердача шера арадалийта лаьрхIа да «Стихаш» яха сборник.

Юххера а берригача «Сердало» газет дешарашка керда шу къоабалдеш моаршал лу аз.

ДУККХАЧА доакъоех латта боахам ба тха совхоз: шурийца, дулхаца, сомаца, баьцадаарашца, кхыча юртбоахама продукташца Грозне мехкдаьттахой Iалашбе безаш я коллектив. Боахама ерригача торонех бизза пайда эцар духьа совхоза болхлошеи специалисташеи лаьрхIад боахама чухьара специализаци юкъейоалае. Цу гIулакха де дезараш болхлой собранешка дийца, юртбоахама продукце цхьаьцца тайпаш доахаргдолаш отделенешта специализаци яра тIаерзаяь рекомендацеш тIайийцар.

Ер шоллагIа шу да цхьоалагIча отделене керттерча даькъе соми комараши мара ца кхею. Цар делаю 524 гектар сомийи 15 гектар комарийи бешамаш. Теплично-парникови боахам, ара кхашка дIалувш дола баьцадаараш, шурий-товарни ферма, доакъараш дIадув лаьтташ 2-ча отделене да. Ялата культураш, баьцадаараш кхедергдолаш, Iаьсий кхоабаргдолаш специализаци ю 3-ча отделенена.

Белгалдаккха дезаш да, из долла хIама специализаце хьалхара юкьиг мара ца хилар. Совхоза болхлошеи специалисташеи, Iоаьъча опытах пайда а эцаш, производство эргаякъкха тоаергйола наькъаш лех даим.

Кердача хьалашка баьча балха хьалхарча итогаша тха дог тешаду хержа никъ нийса хиларах. Специалистийи болхлойи къахьегама хьинар айденнад, кIоаргагIа Iомаю цар культураш кхеара агротехникеи технологии, хьайбай боахам зоотехнически ветеринарни бокъонашка хьежжа лела бу.

Укх шера хаоттама хьалаш аьттув боацаш ханнадоллашехьа а, специализаци яро йиш хилийтар тха боахама продуктай керттера тайпаш пачхьалкхенга дохкара планаш кхоачашъе.

ДОГ ГIОЗДАЬННА

ДIадаха шу атта дацар совхозе сомий бешамаш лелаерашта а. Февраль бетта ерригa чIонакаш йохьъяьр гIамгIай, айвай, персикий, 50 процент хьа ца хулаш бисар боллаши хьачаши. ХIаьта а, сомий бешамаш лелаераша кхетамцеи хьинарей къахьегар бахьан долаш сом во хилнзар. Планах пачхьалкхенга 14300 центнер йоккха езача пар екхай сомий 17840 центнер, 75710 центнер баьцадаараш дехкад.

ХIанз керда шу дIадоладеннача хана, дика балхаш ду тхоай турпалаш белгалбаха дог доагIа са. Бригадана керте латт агроном Гагиев Руслан, аспирантуре заочно деша вагIа из. Iилмана карагIдаьннараш производствана юкъехкахьара цунга йиш хилийтар, хаоттама хьалаш мел аьрдагIа дале а, 84 гектар йолча беша хIара гектара тIара 86 центнер ганарг дола сом чуба. Из 29 центнер дукхагIа ба планах баккха лаьрхIа хинначул.

Кхы кIезигагIа лоархIам болаш толам бац 1-ча отделене партийни организаце секретарь Жерновицкая Мария Павловна керте латтача бригадо баьккхар а. Бригада коллективо чудена 45 гектар долча лаьтта хIара гектара тIара 244 центнер йолаш баьцадаараши 24 гектар йолча кхерий бешара хIаране тIара 63 центнер йолаш кхораши.

Даим лакха хьувкъамаш кхедарах «Знак почета» яха орден еннай коммунисткана Умаханова Хадена. ДIадахача шера ше лелаеча 10 гектара хIаране тIара 140 центнер хохий яьккхай цун звенос.

Шоай маякаш ба совхоза хьайбаш леладерашта юкъе а. Планах шера хIара кхоабача Iаттагара 2292 килограмм шура яккха лаьрхIадар. Тха дикагIа бола доаркаш цу цифрал дуккха а тIехбаьлар. Масала, Ибрагимова Бибас ше кхоабача 20 Iаттах хIаранегара 2644 килограмм шура яьккхай, Шабаева Жовжана 2485 килограмм яьккхай, и. кх. дI.

Шерагара шерага дегIаухаш а чIоагIъьлуш а я боахама экономика. Совхоз рентабельни я 1953 шера денз, дIадаха шу 200 эзар сом совгIа пайда беш чакхдаьккхар. Боахама экономика дегIаахарга хьежжа лакхлу болхлой хьал-торо а. 1966 шера премешта лаьрхIа, совнагIа мах телара хьисапе, планови заданеш тIехкхеачашъярах 152 эзар сом ахча деннад совхоза болхлошта. Масала, звеньевая йолча М. В. Жуковайна кхы тIа а мах луш 506 сом ахча язьдаьд, трактористашта В. Анаевнеи Х. Маавнеи 600 сом хьожадаьд хIаранена, иштта дукхача кхычарна а.

Боахама рентабельноста боарам лакха хиларо тхога йиш хулийт хIара шера Iалальмате дукха капитальни гIирсаш хьалде, белгала аьлча, хIанз хьалдеш латт тха доккхий культурно-бытовой гIирсаш. Масала, алхха дIадахача цхьан шера хьалъяь а яьнна эксплуатаце дIаеннай Шолжера 50 моттиг йола берий беш-ясли, совхоза централни усадьбе хьалъяьй столови, тика, бархI квартир йола чуIе цIеношь, цига чуIеча цIеношкеи учреждененшкеи чуийллай газ. Кхы царел кIезигагIа дац кердача шера хьалде лаьрхIа гIирсаш а. Совхоза гIишлошъераша хьатIадоагIа дешара шу дIадоладалелахьа Пригородни яхача юрта 340 моттиг йола школа а Чаьчан - Ойлен Пригородноеи яхача юрташка банеш а хьалъе лаьрхIад. Болх беш болча ноаношта эша хьалаш хилийтар духьа Чаьчан-Ойлен Пригородноеи яхача юрташка хьалъергйолаш я хIаране чу 90 моттиг йола берий бещамаш-яслеш, бархI квартирах латта диаш чуIе цIеношь. Дукхха балхаш дергда централни усадьбе наькъашкеи тротуарашкеи асфальт юллаш.

Советски пачхьалкхен 50 шу дизара—исторически денна гаргакхоачаш латт вай мохк. Сийлахьча юбилейна шоай къахьегама совгIаташ кийчдеш я мехкарча заводийи фабрикийи, колхозий а совхозий а коллективаш. Юбилейна кердача къахьегама толамашца накъбахара «Гигант» яхача донской совхоза болхлошеи специалисташеи баь тIахьехам раьза хинна хьалааьцар тха совхоза коллективе. Юбилейни шера доккхий социалистически декхараш тIаийцад. Чуда лаьрхIад 85000 центнер баьцадаараш, 20000 центнер сом, 4000 центнер ялат. Хьайбаш леладераша дош деннад хIара кхоабача Iаттагара 2400 килограмм шура яккха.

Дуккха хIамаш дергда производство дIахо эргаьккха тоаяра а. Грозне мехкдаьттахошта хьалха хьадоала баьцадаараш дукхагIа хилийтар духьа 3 гектара тIа полиэтиленови пленкана кIал бIаьстан юхьера теплицаш хьалъе йолаеннай совхоз. Из болх дIаболабаьб «Красный молот», ЦРМЗ яхача заводий, «Грознефтехимстроя» коллективаша шефски новкъостал а деш.

Отта а яьй, КПСС обкомои Нохч-ГIалгIай АССР Министрий советои могаьй гидропониках капитальни теплицаш хьалъяра проект. Цар дIалоаца моттиг 5 гектар хургья, цу теплицай хьалхара 5 эзар квадратни метр укх шера гурале йистеяла езаш я.

Вай 1967 шера чу — Советски пачхьалкхен юбилей ах бIоалагIча шера чу деннад. Цо декхарийла ду вай кхы а дикагIа, кхы а хьинарегIа къахьега.

А. МАЛИКОВ,
Грозненски района № 3 йолча совхоза директор, Социалистически Къахьегама Турпал.

ЦИФРАШИ БАКЪДАРАШИ

Вай республике наха чуIе гIишлош елга мел дегIаденад дикагIа нхетадергда укх масалага хьежача: шин шера хьадаьд Грозне революци ялалехьа ерригача городе хиннараш миссел цIенош, хIаьта 1965-ча шера хIара денна эксплуатаце дIалора итт квартира.

1950-ча шера денз гIишлошъераша хьалъяь республике болх бе йолаеннай 75 предприятеш, йоккхий цехаши производстваши. Царна юкъе я Грозненски химически комбинат, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод, кхыяраш.

* * *

Пятилетка хьалхарча шера хьайбай продукташ дукхагIа яхара шерра социалистически яхь йсаржаьча республика хьайбаш леладераша толамца чакхдаьккхар дIадаха шу.

Республика боахамаша иттагIлагIча июле 100,4 процент кхоачашйир пачхьалкхенга тха дохкара шера план. Хьанал хьалха кхоачашъьй фуьш дахнара план.

* * *

Республика хьайбаш леладорел тIехьабисабец кхаш леладераш а.

Цар планах лаьрхIачул совгIа дехнад пачхьалкхенга ялат, ширара соьлка, Iахьараш.

РЕПОРТАЖ

СИЙРДАЧА НОВКЪА

ХIАНЗЧУЛ алх шу хьалхагIа дар из. ХIаьтта хьалъа йолаьяр Наьсарера «Электроинструмент». Ханне хьалъьяча «пехоли» будка чу боах беш бар директори керттера юкъенери. ХургIолча цехий хьалбетта цхьа-ши йен мара бацар: Бакъда, директора Мальсагов Арсамака цу хана а гуш дар завода сибат. — Укхаза хургья механически цех, укхаза инструментальни. ДIа хургья завода котельни, — дувцар къоначча директора.

Цу хана денз дукха продукци арахийцай къоначa завода коллективо, укхаза хьалхийнаб гIалгIай къона специалисташ, цар говзача кулгаша хьадаь электрически сверлилкаш дIакхухь вай махка дукхача городашка.

...ДОККХИЙЧА, хозача цIеношка я хIанз заводоуправлени. Завода тахханех, кхы а хозагIа хургйолча кхоанех дувц тхона планово - производственни отдела начальника Гагиев Бахьауддина. Цо дача къамаьлах гуш да Бахьауддина шоай предприятех доккхал дела. Лакхара дешар дийшача экономиста кIоарга довз завода гIулакхаш, из царех дика кхет.

— Тха коллективах дуьца дукха хIамаш да, — йоах Бахьауддина, — бакъда, нийсагIа хургда хьона хьайна цун болх, нах байзача. Ерригача цехашта юкъе эггара дикагIа болх беш механически цех я. Укх шера май бетта дена цунга я завода карара-кара тала ЦIе байрахк. Цига вахача бакъахьа да хьона.

Цехе эггара гургдолча моттиге хьалтеха доаьк коммунистически къахьегама ударника цIи яккхара тIехьа къовсам поаттабеча болхлоша тIайийца декхараш.

— Из сийлен цIи яккхара яхье ваьнна 27 саг ва тха цехе, — дувц механически цеха начальника Чахкиев Яхьъяс. — ХIанола вoрхI сага еннай коммунистически къахьегама ударника цIи. Уж ба тха толашагIа бола болхлой токарь Аслан, токарь-ревальверщик Татриев, слесарь-сверлоащица Магиева кхыбараш а.

Къаьстта хоза хеташ дувц Яхьъяс шоай цехе болх беча кхалнахах. Хьо тешалахь аз хьачоах: мalaxa нахал кIезигагIа а воагIа а бола ма бац цар!

Со теш цхьа начальника дувцачоах. Заводе боагIача хана болх бе безам хиларал совгIа цхьанкха а говзал ца хиннача гIалгIай мехкараша «яхар ду» хIанз чойнхакерчи станокаша. Хьезцаргья вай Цороева Дугурхан. Из ревальверщица а. ХIамах бIы ца къожабеча, балхах дика кхетача, хIама довзара а Iомадара а тIера йолча йоIа сий ду ерригача цеха коллективо. Цу тайпара кхалнах кIезига бац цехе.

— Тха цеха болх беш ва 105 саг,— йоах Чахкиев Яхьъяс.—Царех кхоалгIа дакъа кхалнах ба.

Массехк дош ала деза цеха начальниках шийх а. Къона завод дегIаярца цхьана лакхлуш йоагIа цун говзал, дукхагIа хул опыт, дикагIа хоа нахаца болх бе, цар [illegible] лерттIа вIаштIехьбаккха. Алма-Ата [illegible] политехнически техникум чакх а яьккха цIавеначул тIехьагIа, 1961 шера денз «Электроинструменте» болх беш ва Яхьъя. Эггара хьалха мастералла хьожавир из. Дукха ха ялалехьа цеха начальника заместителалла, тIаккха инструментальни цеха начальникалла. ХIанз механически цеха херта латт.

— Укх тIехьарча хана тха коллективо дукха къахьийгад арахецача продукце дикал лакхъе гIерташ, — дувц цо. — ХIаьта цу даьхье дикка ка маьхал а яьннай. Къахьегама дисциплина чIоагIъярах, болхлой квалификаци лакхъярах, вIаштIехьдаьлар электрически а сверлилкай корпусаш дикагIа хьае.

Кердача шера хозача совгIатаца накъа баьхкаб механически цеха болхлой. Ханал дуккха а хьалхагIа кхоачашъяьй цар пятилетка хьалхарча шера план.

...НАЬСАРЕН РАЙОНЕ дика довзаш да мельзавода коллектива гIулакхаш. Укх тIеххьарча хана шоай заводе хиннача хувцамех дувц директора Боров Мурада.

— Оаха хьалъяьй кIа дула объект, балха шерра юкъейийхьай механизаци, хIанз ийстейоалаш латт крупяной цех, шердаьд завода ков, — йоах цо. — Цхьабакъда, къаьстта ала деза кердача шера хьалхарча квартале бола бе йолаяийта лерхIача крупяной цехах. ХIанзара толашагIа йола оборудовани отталь а бокъонца автоматизации механизаци яь а хургья из. Нагахьа санна иштта ала йиш яле завода чуйоагIа завод я из, аьлар нов. Борова.

...Доккхача кемана тара я ялхаза вIаштIара яь кIа Iохьа цех — завода керттера технологически объект. ШоллагIча этаже латт кIа Iохьа агрегаташ — вольцаш. ДIа-мел хьежача шоана бIаргагурья турбаш: цар чу гIолла кхы а лакхагIа хьалъурагIа ух кIа, Iочуух хьор.

Массехк цифр йоалвергья вай.

«83,4 тонн — иззал кIа Iахьа деза цхьан смена.

250,3 тонн — иззал кIа Iахьа деза дийнахьи-бусси.

7009 тонн — иззал кIа Iахьа деза бетта».

Уж цифраш блокнота тIа со дIаязъеш воаллаш хьатIавера юкъерча дегIара вола, хоза куц дола зIамигасаг.—Камурзоев Iалауддин, смена бригадир, — ше хьавовзийтар цо.

1957 шера дана кIа Iохьача цехе болх беш волча Iалауддина дика йовз хIара агрегат, цунах йоалла фентилг. Этажа тIара этажа тIа вугаш сона цеха технологически процесс йовзийта гIерт Iалауддин.

— Укхаза гIолла элеваторера кIа хьачудоагIа, укхаза дул из, тIаккха турбашка гIолла урагIа доа..., — дуьц тхона бригадира.

Атта дац дийнахьа массехказза чакхвалаш из санна болча боккхача «боахамга» хьажа, цун болх лерттIа дIабахийта.

Ше кертта латтача смена хIара болхлойчух [illegible] Камурзоева. Заводе сий деш а лоархIаш а я дуккхача хана денз болх беш йола хьор ловсана агрегаташка хьожаш йола Нуруллина Роза. ЧоалханерчIа станокашка хьожаш ва воккхагIа вола вальцевой Шадыжев Башир. Болх беше а сайриййнарча школе цхьайтталагIча классе дешаш ва из. 83,4 тонн кIих доаькха хьор галешка вудоакха дезаш ба Макаренко Екатерина, Камурзоева Дугурхан, Батырова Дугурхан. Царна хьалхара хапагIа бола болх бу «хьаькъал долчаш машинаша. Нийсса 70 килограмм хьор чудехкача галена уллув латтача машинаша барч дехка мара дезац кхалнахьа. Цудухьа кхь саго цхьан сменах эзар гаргга а цул тIех а галий дуз...

ЧАКХДАЬННАД балха ди. Iай сиха дов са. Электрически лампаша сийрдаьккхай нана-Наьсаре. Цхьабакъда, кIаьдбенна бале а хIанзехьа салаIа йиш яц сайриййнарча школашка деша багIарий.

Бегаш беш, загIе белаш, хоза кийчбенна кагий нахи маьхкарийи хьагуллу № 1 йолча сайриййнарча школе. Массехк минот яьлча дIайолалу занятеш.

10-ча «Б» классе литература урок йолча хилар тхо. Гiорбаьннача эрсий писателий Чернышевске, Тургенева произведенеех бIубенна дувц, цар хьакхелла образаш йоащх гIалгIай мехкараша Газдиевас, Наурузовас.

Харцахьа аьннар тоадеш, ца дувцаш дисар белгалдоаккхаш ший урок дика дIайихьар хьехархочо Тамбиева Махьмада Лейлас. Школе цо болх бу итталагIа шу, хIаьта укх шера Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен пединститут чакхяьккха а йоал из.

— Со Ярославлера я, бархI шу да аз Наьсаре болх бу, — йоах хьехархочо Макарова Галина Ивановнас. — Дика моттиг я яр.

Цу сарахьа 9-ча «Б» классе сочинене теорех лаьца урок луш яр Галина Ивановна. Шоай хьехархочо дувцачунга ладувгIаш багIа мехкарий Мусина Катя — «Электроинструмент» завода контролер, Мусаева ПIаьтIамат — цу завода слесарь-сборщик, кхыбараш.

Иштта дар тхо мел хиннача классашка. Кагийча наха нийсса дешаш бар гIалгIай мехкарий а. Царна мел эшар долаш да: сийрда классаш, лаборатореш, говза хьехархой.

НАЬСАРЕН районе яйза ца Iеш, республике а дика йовзаш я «Назрановский» совхоза Аьлте-Юртара шурий ферма. Коммунист, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Костоев Хаматхан керте латтача цун коллективо ханал дукха а хьалха кхоачашъяьй пачхьалкхенга шура йохкара пятилетка хьалхарча шера план. Планал совгIа 2509 центнер шура ехкай ферма болхлоша.

Хьалха санна массанена хьокхам телаш къахьег Социалистически Къахьегама Турпала, СССР Лакхехьарча Совета депутата Барахоева Лемкас. Цунца нийсбала гIерташ болх бу доаркаша Чегиева Лидас, Сагова Дунайс, Торшхоева ЗахIирата.

...ХIАНЗЧУЛ шозактъеи итт шу хьалха укх репортажа тIа дувцар бакъхургда аьлча атта саг тешаргвацар. Цу хана дага а дацар зIамигача гIалгIай юртах — Наьсаран - Вокзаленах йоккхий заводаш, фабрикаш йола индустриальни центр хургья аьнна. Цу халача хана саг тешаргвацар маIача наха нийсса гIалгIай кхалнахах инженераш, токараш, лораш, хьехархой хургба аьлча. Бакъда, цу тайпара вахар дага доаллаш, из бахьан долаш шоай дегIамаш Iодийхкар халкъа толашагIа болча къонгаша.

Ленина хьийхача сийрдача новкъа баьнна, вежарашца - халкъашца оагIув билла шоай даьшта дагалаьттар кхоачашдеш ба Наьсархой.

Керда шу ираз долаш а беркате а хилда цар!

М. ХАМХОЕВ.

ОЧЕРК

ЛАЬТТА БЕРКАТЕ ДА

САЙРАНГАХЬА ЛЕСТАЯР уйлане бахха механизатораш кхашка хьежаш латташ. Йист ца хулаш наг-нагахьа шоайла бIара а хьожаш эза боалаш латтар уж гIаьленаш. Цхьазар шийна юхе латтачунга цхьа-ши дош аьле йист хулар. ТIаккха шевар цунна дIатIавербзар, цо мегаргдар алар дог доакаш, цхьабакъда цунгара хIама хьа ца а хезе, юха а кхашкагахьа дIаберзар.

Кховзткъа гектар... Цу участка тIа графиках кхоана делкъа ха хилалехьа гурахьа дув ялат дIаде дезаш дар, хIаьта болх хIанз а дIаболабаьбацар.

Укхаза эшаш мел дар царга долаш дар: тракторaш, тоаяь сеялкаш, тIехдика кийчдаь фу. Цхьабакъда, фу лаьттах долла йиш яцар. Цхьан шеццa лакхденнача оасаро хьалдикъадар кхаш. Цу лаьтта фу дIадер, из дар.

Цу гIулакха уйла еш бар механизатораш. Цхьадола хIамаш-м даьдар, цхьабакъда, цох гIулакх хилaнзар.

— Нагахьа санна тIа гIолла культивeтораш хийцача, — аьлар цхьанне.

— Из мегаргдолаш да, — могадир агронома. — Цхьабакъда, цаI мара болх бергболаш культиватор-м яц вай отделене, вожаш еха латт.

— Кхыча отделенешкара е «Кавказ» яхача колхозера еха вай, цер новкъостал де мег вайна, — аьлар цхьанне.

— Из-м иштта дар, дукха ха йовргья-кх вай, кхыдар дага доха мег вайна, — йоакар агронома.

ЧIоагIа лацар механизаторашта ялат дIадера график толхае.

Цигга, дага доацаш гаьннара трактора тата хезар механизаторашта. Сихха гарга доагIар тата. Массава а цу оагIорахьа дIавийрзар.

— Малав-хьоI из?

— Iимран веце тамаш я-кх, — аьлар трактористех цхьанне. — Цун участке-м кхоана делкъалца цунна шийна бе болх ба.

Цхьабакъда, трактора тIехьэра сеялкаш бIаргаяйча массане уйла хьуцаелар. Из вар «Ингушский» совхоза дикагIа вола тракторист Дикаев Iимран.

Наха хьатIакхачале юстара машин соца а яь, вела а къежаш новкъосташта хьатIавера из.

— Ялат дIа хIана дец оаш? хIана латт шо? — аьнна хаттар дир цо хьатIакхоаччаше.

Жоп далара метте: хьай кхай тIа ялат дIадийна ваьларий хьо? — аьнна хаьттар цунга.

— Ваьннав, — аьлар Iимрана.

Берригаш а кхашкахьа дIахьежар. Iимрана кхетадир гIулакх. Юхь тIара велакъажар дайра. Кхай тIа дIатIаваьннача цо массехк баьца гедолг хьалдаьккхар. Царех дукхагIдараш бIарчча дар.

— Дискованi е хьежадар тхо, цхьабакъда гIулакх хилaнзар-кх, — аьлар къоначa агронома Гандалоев Iисас. — Оасар цIендаь дIаккхац.

ХIанз берригаш а йоккха опыт йолча механизатора бIарахьежар. Итт шу да из совхозе хьаьнала къахьегаш вола. Дуккхаза нийсвеннав из цу морча халача хьала тIа. Хьаьнача лаьттанцара къахьегам безарах, ший болх дика бовзаш а знанеш йолаш а хиларах даим корадоагIар цунна шийна хьалхашка эттача хаттара дола нийса жоп. ХIаьта хIанз еррига уйла тIаяхийта, дагахьа цаI лерхIаш вар из.

— Хой шоана фуд, — аьлар цо новкъосташка. — Вай беррига низ тIабохийте гIулакх хургда вай.

— Тхо хьона довза ма довзий, нагахьа вай аьттув баргболаш хIама дале хьаала, — юха йист хилар механизатораш.

— ЛадувгIалаш хIаьта. Вай виъ тракторист ва, хIаьта хIаране тIехьадувза нух а да. Уж тIехьа а дийза 15 сантиметр кIоарга цIаькха оахаргда вай лаьтта. Иштта шоллагIчеи кхоалагIчеи скоростах аха йиш хургья вай.

— ТIаккха агротехнически хьалаш толха ма дой вай, полупарах аьхачул тIехьагIа лаьтта тоадe ма дезий.

— Катокаш тIехьатовсаргья-кх, уж йолаш ма йий. Хьона фу хет цох, агроном? — аьнна Гандалоевга хаьттар Iимрана.

— Иштта мегаргда, цхьабакъда, сарралца болх [illegible] Тахан са а лела кхоана Iуьре [illegible] дIаболабичa бакъахьа бацар из болх.

— ХIама дергдац, бийсана булургба тхога-м болх, — аьлар Iимрана.— Вай яь решени кхоачашъе кийча вар, трактор тIа хьатIахал.

...МАЛХ ЧУБИЗАБАР. Сихха боад болаш латтар. ТIехьадийзача нохарешта тIехьа еза катокаш а йолаш дIайолаелар йиъ трактор. Хьалха йодар Iимара яр. Боал кIалтIатеха майда схьа шерлора.

Бийса юкъеяхача хана цхьа трактор сацар. Из цу сахьата зийра Iимрана. ДIатIавахача Iимрана ходелар тракторист кIаьдвенна хилар.

— Свет ягац, вентилятора оаса а Iолелх, — яхаш бехказа вала гIертар вож.

Тракторага а хьежа юха а трактористa бIарахьежар Iимран.

— Хьо кIаьдвенналга хов сона. Воле стане дIа а гIойя салаIа хьайна. Тхоаш лоархIадергда тхо укх балхах. ХIаьта свет аз тоаергья хьона.

Сахиллалца кхы совцанзар тракторaш. Кхийтта боагIача маьлха зIанарашцe юххера боал тесса полевой стане дIабахар уж. СапаргIата яр хIанз. Массанел чIоагIагIа дог гIоздаьнка вар Iимран. «Укх морча новкъостащца цIаккха кIалвусаргвац» аьнна хетар цунна дагахьа.

Иштта, даьчох кхоачам ца беш, сатем боаца цхьоалагIча отделене механизатор дика вовз совхоза къахьегамхошта.

1957 шера совхозе болх бе воагIаш цхьаккха специальность йолаш вацар Iимран. Цхьанна а механизатора дагадацар цу хана, цу похарча дегIарча зIамигача сагах иштта дика тракторист хургва аьнна. Юххьанцара школа яьккха мара а вацар.

Юххьанца цхьан шера прицепщик волаш болх бир Iимрана. Цу хана трактор Iомаяра, лаьттан обработка миштa ю хьожаш боккха теркам тIабохийтар цо. Нийслуш йола хапонаш йоашхар. Цар бахьанаш тохкар. Цу массане ший тайпара мах а боре цо. ЧIоагIа гIадводар из рычагаш бе екха, трактор лалла шийн вIаштIехь даьлча. Цул тIехьагIа шу даьлча март батта трактор лелае бокъо яккхара экзамен дIаяла йиш хилар цун. Экзамен тIехдика дIа а енна трактор тIа хайра Iимран. Иштта цу хана денз совхозе юртбоахама культурай лакха хьувкъам кхебара тIехь къовсам поаттабеш хьавоагIа из.

Цхьа хIама дика дагадоагIа Гандалоевна. 1965 шера гурахьа дар из. Оахам дале хьалха кхашка хьажа араваьннавар агроном. Кхай тIа гIолла дIаводаш когашта кIал Iолийга яда хьажкIаш нийслора цунна. ХьажкIаш дика чу ца ийцалга гуш дар. Кхай тIа гIолла дIа а хьежа мел хьажкIа яйна хургья лаьрхIар цо. ЦIаьхха бIарг кхийтар цун шийна духьал хьатIавоагIача сагах. Iоверзаш цхьан хIаманга хьожаш, юха хьалнийслуш хьатIавоагIар из. Агроном бIарга а вайна гаьнара кулг лостадир цо. Гандалоева вейзар Iимран. «Дега йIовхалца, бокъонца ше дезаш хилча, беркат дала хов лаьттанна. Из доацача сага бIарг сийрда а бакхац-кх цо», аьнна хийтар агронома.

Цу шинне къамаьл лоаца хилар.— Массаза санна цу дийнахье а юртахой болча вахар Iимран. ШоллагIча дийнахьа Iуьррийна кхай тIа арабаьлар уж. Массайтта гектара тIара хьажкIа цIенъяь хьалъийцар. Дукха а веза, цунга ла а дувгI наха.

Iанна доакъар кийчдеча хана цо дехарах отделене шевар новкъостал де араваьлар. Ча вIашкатехар, кхашкара тIадамаш хагул а даь хьайбаша Iа доккхаргдолча дIатIаэзар. Доакъар кийчделга ханнахьа чакхдаьлар.

Массанахьа кхача кхоаву хьинар дола Дикаев Iимран.

Юрта юкъарча вахаре хьинаре дакъа лоац Дикаева. Юрта совете даим болх беча юртбоахама комиссе член ва из.

Де дезараш дукха дале а нахаца дага вала ха корайоагIа цунна.

— Iимран санна бола нах беза лаьттанна, — йоах юртахоша. — Лаьтта деза Iимранаца Iомаяала веза.

ХIаьта лаьтта а ка маьрша хул шийн йоакхо еш хилча.

Б. ГАНИЖЕВ.

Грозне сихха тоалуш йоагIача районех а Катаяма цIерах йола посёлок. МугIарагIа латт диззза вIаштIардаь хоза цIенош. Йlайха, сийрда, вахача мел эшачуьнца Iалашъь я квартираш. ДIадахача шера дукхъала цу поселке бахача нахага кхычад шийта эзар гаргга квадратни метр йола цIенош, хьалъьй 964 моттиг йола юкъера школа, хьалъе йолаьй йоккха кинотеатр.

СУРТА ТIА: поселке хьалдаьнначу хьалдеш латтеш цIенош.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДУВЦАР

СА КЕРДА ШУ

КЕРДА ШУ дар. Юрта клубе йоккха корсам а оттаяь, цига вIашагIкхийттабар кегийнахи мехкарийи.

Со а вар царца. Ах шу мар дацар, хьехархой институт а яьккха, со цу юрта балха вена. Цига яйзар сона Маддан. Из библиотекарь яр. Сона чIоаггIа езэлелар из. Со цунна а везавелар. Маддан хоза яр, сога хьаттача, тIехьъяьнна хоза. Иштта яр дика а.

Клубе корсам оттаеш дукха къахьийгадар Маддана.

Тхо, чу ца дуташ, ара совцадир, нах берригаш хьагулбалалца, аьнна. Цхьа ха яьннача гIолла дерригаш а дIачудахар тхо йоккхача зале. Корсам цIе кIада тIа а хьоарчадаь латтар. Маддан сона хьатIаера, со шийна бIаргагушше. Хоза товш кIай кочи кIай туфлеши ювхар цунна тIа.

Маддан са, Маддан... Ма хала хул-кх сона, цхьа ди а хьо бIарга ца гуш дахача. Ма дог лазар-кх са, дас хьо вIалла ара а ца йоалийташ, цIагIа Iохаяьча хана. Деша хьалха а ца лелхаш, аз дувцаргда шоана из деррига а.

* * *

СОНА МАДДАН еха баха нах, баьсса юхабаьхкар. Са нен-нана Кайпа цецъяьнна хьайзар.

— Ай ибIIали, — йоахар цо, — хезадий шоана еррамо хIама! ХIанз цу хургдийбаьннача бенаша а саг ца елча, вала мара мича веза укхазам. Вай воаш-м даьра да бехкс. Геттара уж ай а бал царна наIарга дахар. Са йишас Салихьата сога хьа-м даьра аьнадар, сий доацаш нах ба уж, ма еха цар саг, аьнна. Со, Iовдал, керта чура хьаькъал дIа а даха, йисар-кх. Дала фу хоададолда цар, вай-м юхьмараш Iаьржйир цар.

Со а ваьннавар цец. Со цецваьккхар Кайпа яр. Дукхача хана денз лелар из сога, саг лаха хьайна, саг йоалае, яхаш. Со сиха вацар. Заочно аспирантуре ваха уйла йолаш вар со. Цудухьа кIезиг сабарде лаьрхIадар аз. Цхьабакъда; эггара тIехьа а, цIагIара къамаьл кIорда а даь, сайна езаеннар Таштмара йоI Маддан йолга дIахайтар аз.

Кайпа раьза хилар аз хержача йоIа. ВIалла кхы деш хIама а доацаш йисар из. Таштмари цун цIаи дувцалга мара. Са нен-наьнага кIеззига а ладийгIача моттаргдар. Маддани цун да Таштмари, цар гаргара нахи мораш кхы вIалла ба а бий-хьогI вай дерригача дунен тIа а, аьнна. Селла чIоагIа тешал деш, дика бувцар цо уж. Со а гIадъухар. «Ма дика я-кх са нен-нана, аьнна, хетар сона. — Кхы хила йиш йий-хьогI иззаморг-м».

Цхьабакъда, хIанз деррига а кхыча тайпара дувцар Кайпас. Цудухьа ваьннавар со цец.

Бийсан сахиллалца урабаьгIар Кайпеи са даь-воша Аьсмарзеи Маддала даи цун цIаи дувцаш. Со елцIагIа вижа уллар, цар мел дувцар хозаш. О, со дала лоравойла, цу бус цар Таштмара мел даьхача сардамех. Нагахаь санна баьккха сардам болаш хилча, эггар кIезигагIа лай а бIаьзза вален, бIаьзза хи чу эккхеи, бIаьзза цIерах ваген везар Таштмара цу бус. цул цIеннен байна а дийна а болча гаргарча нахан тIаотта дезар ше къаьста долаш.

Юххера а Кайпаси Аьсмарзаеи чIоагIо йир, йоI еха кхы саг ца вахийта.

— Таштмар-м жIали дар ше ма дарра, — йоахар Аьсмарзас. — Гора а этта цо дийхача а йоалае мегаргьяцар цар саг-м. Балха вац яхаш, со вувцаш хиннав из-м хьалла правлене, аз шийна даь цхьаккха а хIама доацаше. Даьла къорIатIа юха-м из цунна декха. Мирзакъ, во мирзакъ!

«Мирзакъ даьра ва хьо хье», — эгIазъухар со Аьсмарзийна Хетаргахьа цо, ца доагIа къамаьл а даь, дохадаь хила дезаш дар са гIулакх. Сона дика йовзар сай даь-веший оамал. Цхьаннахьа балха а воацаш, хIама йоххаш, эцаш, цхьацца базараш а еш дIалелаш саг вар из. ВIалла метта тIара Iо а ца вуллаш вуваргвар цо, ца ховш а шийна водар даь вола саг. ХIаьта Таьштмар дурраз царех цаI вар. Деррига из ховш волча сона тамаш хийтанзар, из дош ца луш веча.

* * *

ШоллагIча дийнахьа нен - нанага аьлар аз, Маддан мара аз йоала а ергьяц, оаш сийсара мел дийца къамаьл, дувца эшаш а дацар, аьнна. Кайпас, дуккха уйла еш а яьгIа, доккха садаьккхар.

— Волле хIаьта, — аьлар цо, — Аьсмарза хьавеха. Юха а нах ца бахийтача баргбац цига, хьо кхы Iерговоацаш вале.

* * *

Коа Iийне Аьсмарза хачи тегаш ягIар цун сесаг Къудас. Цунна юххе цаца бе а боаллаш уралаттар, цар лоалахо Апинат. Аьсмарза цIагIа вацар. Со юстаро Iохайра, из цIавалица сабар дергда-кх аз аьнна.

— Со-м дика кхалсаг ма ярий хьопа, — йоахар Къудаса, — диъ шера кхо бер а деш. Цхьабакъда, укхо саг йоалаю аьнна хьахезача, че тIа-кIал а яьнна, айса хан-ханнахьа деча берех яьлар-кх хьона со.

Аз кхетадир цкъа Аьсмарзас шийна тIайоалаяь хинна саг цо ювцилга. Диъ-пхи шу хьалха дар из. Iаьдалах кхера а венна, чеккка йитар цо из.

— Цу хана денз хьа, — яхаш, дIахо дувцар Къудаса, — СурхотIара поал хехка Зэбрат хьажийтача а, лорашка яхача а, кхы дарба ца хулаш хьа а епай. Массадолча хIамапна кънитIера яргья со укханна се леча дийнахьа, цхьабакъда, цу хана по са дохадаь дог-м дицлургдац.

— Даьла возлора хац сона-м, — аьлар Апината, — дукха ха ма йий из хинна. Къиза-м хул вай къонахий. ХIаьта Аьсмарза-м дика варг а ва. ХIаьта ХIажар-м сона аьсала хеташ саг а яр.

— ХIа, ма ювцалахь, — аьлар Къудаса, — кIа дIадийннача, борц тIабаьнна моттиг йий вIалла а. Шийнаьна шуринга хьежжа мара хила йиш яц йоI-м. Ши бер а дита, маьре яха лийлар цун нана а.

— ХIанз мичай ер? ХIажар ях аз-м.

— Сона сенах хов из. Енна а хила мег.

— ХIа, Къудас, со-м йода. Цапа аз каста юхабахьаргба хьона. Хьа цIен-да а латт чувоагIаш.

Апинат яхар...

— Гой хьона, — аьлар Аьсмарзас, ше коа чувоаллаше, — гой хьона, дIа дIайода котам? Из наьха котам а я, вай коара вай хьажкIаш йиаь дIа а йода.

— ДIахьажал хIаьта хьо, дIа хьайоагIача котамга. Из вай котам а я, наьха коара наьха хьажкIаш йиаь юха а йоагIа.

— ХIаьта даьла наIалет а хилда хьона, — аьлар Аьсмарзас, цо ше бегваьккха раьза воацаш.

— ХIа — а, хьо а ва укхаза, — согахьа хьавийрзар Аьсмарза. — Фуд, хIама-м дац цига?

— ХIама дац, — аьлар аз.

— Кайпас хьо хьавеха вайтав из-м, — аьлар Къудаса.

* * *

Шийца ши саг а волаш, цIаькха а сона саг еха ваха Аьсмарза. Таштмарага геттар ле а лийнна вера юха. ТIаккха бокъонца кхетадир аз, цох сайна хьабала пайда боацилга. Цхьабакъда, цунна-м хетацар из иштта. Ше ца хилча, вIалла саг а ца йоалаеш со вусаргволаш санна хетар цунна.

Из бийса а сахиллалца къамаьлаш деш дIайихьар цон Кайписи. Таштмара сардамаш даха шовш кIаьдбелча, сона малагIа, хьан саг йоалайича бакъахьа хургьяр, яхаш, шоашта бовзаш а хеза а мел бола мехкарий бувца баьлар уж. Со, хьалха саннa декъарча цIагIа уллар, шедар хозаш.

— ДIа—а Наьсаречa Анзора-м я мега йоI, — йоахар Аьсмарзас. — Кераста дешарах алап аьнна а яц ше, ламази мархеи чIоагIа леладеш а я.

— А—а, — кулг тессар Кайпас. — Ювца а эшац, лазар долаш я яьнна хезад сона из. ЙоI-м хьалла Алхастеря яр дика, маха бажкха ховш яц-кх. Кулга говзал йоацача кхалсагах, вIалла саг хеташ яц со.

— ДIа хил дехьа вахача Абукара йоI мегаргьяцар вайна?

— Ай дIаваккхалахь, дIаваккхалахь, из а цар тайпах мел вар а, — геттар бегваьккхар из Кайпас, — царех-м даьра мегаргбацар оагIув тоха. ЩIаьрмата нах мабий уж.

— ТIаккха Iо школе хьехархо волча Бамата йоI?

— Из сов дийша я. Уж дийша кхалнах хIаманна пайдаъ хилац, пудари басари хьекха мара.

Цу бийсанна сона саг лаха вIаштIехьа далаьзар цар.

* * *

Мадданга каьхат даьхийтар аз, этта гIулакх мадарра цунга дIа а дувцаш. Каьхат ца ховш Таштмарабе кхаьчар. Цо доккха дов дир шиййоIа. (Из сона тIехьагIа хайра). Балхара хьа а яьккха, цIагIа Iохоайир цо из, вIалла ара а йоалийтаргьяц аз хьо, аьнна.

Маддана цкъарчоа сатоха лаьрхIар.

Цун гIулакх миштад ца ховш, чIоагIа сагота вар со.

Каст-каста нах аха баьлар Таштмарарга из еха. Аха-м хьалхагIа а ухар цига нах, цхьабакъда, из балхара хьаяьккхача гIоне, геттар а сихбелар уж. Со йиш еха цар цIен гонахьа хьувзар, меца борз санна.

Маддан цхьаннега а йодаш яцар. Эггара тIехьа а из еха яьнна зоахалола нах бахийтар са доттагIа а волаш волча тха колхоза агронома Батарбика. Из сона хьахайча-м чIоагIа сиха къаьстадар тхона юкъера доттагIал. Со кхеравелар, цо а Маддан еха нах бахийтача. Эхь эздел долаш, хоза, дика зIамига саг вар Батарбик. Маддана а цкъа цун цIи йоаккхаш хезадар сона. Цудухьа тамаш а яцар, цу сахьате со са аьхдаьнна хьовзар. ХIаьта а со кхеравезаш хиннадацар гIулакх. Да а нана а, гаргара мел вар-а Батарбикага маьре гIо хьайна, аьнна, шийна тIабийрзача, Заьуддинага мара цхьанна сагага а гIоргьяц со, аьнадар цо, Заьуддин — из со вар.

Шоай кхы де хIама а доацаш, хьай безам барра де хIаьта, аьнна, йитаяр из даси нанаси.

* * *

Ха дIайодар. ХьатIадера Iа. Хьаюхе кхаьчар Керда шу хьахула ха а. Цхьанна хIамо гIад ца вугаш, гIайгIа еш лелар со. Аьсмарзеи Кайпея ма даггар сона кхы саг лохаш бар, хIаьта са уйла ерриго а Мадданца яр. Аьсмарзеи Таьштмари вIаши товре-м цаI хила а мегар, цхьабакъда, са бацар низ ийгIача царна юкъе юха машар оттабе. Уйлащ йора аз, фу дича, бакъахьа хургдар-хьогI, яхаш. Эггара тIехьа а цхьа, хIама дагадехар сона: фу дар-хьогI аьнна хийтар сона, комсомола райкома цIерах из корсаме клубе йийхача. Цигара секретарь са дика хьаша вар. Наг-нагахьа тха школе а воагIар из. Из хьа а леха, ма дарра дIадийцар аз цунга сай гIулакх.

— Мегад — аьлар цо, са кулг а тоIадаь, — аз новкъостал дергда хьона.

Маддан клубе яхийтара духьал хиланзар Таштмар, комсомола райкомера ше волча нах баьхкача.

— Комсомола-м со массаза а хиннав мутIахьа, йоахар цо, йоI балхара хьаяккхарах шийна бехк хилара кхераш.

* * *

ИШТТА ХАЛА оха вIашагIкхийттар сон Маддани. Ела а къежаш, сона бIарахьежаш латтар из. Со праз долаш вар. Деррига дуне сай долаш санна хетар сона...

СаIид ЧАХКИЕВ.

НАХА ДИКАГIА ГIУЛАКХ ДЕРГДА

Пятилетка хьалхарча шера итогашка хьожаш Сунженски быткомбината коллективо раьза а йолаш белгалдоаккх бытови гIулакхаш делга дикка шерденнилга, технически Iалашо лакхъеннилга, балха хьалаш тоаденнилга.

Валови продукци арахецара шера задани пхелагIча декабре кхоачашйир быткомбината къахьегамхоша. Юкъера лаьрхIача хIара сага 2 соми 8? кепиги маьха гIулакх даьд укх шера, хIаьта Советски Iаьдала 50 шу дузача денна сийна тIанийцача декхараш тIа оаха лерхI хIара сага 3 соми 47 кепиги маьха гIулакх де.

Дика да Г. Н. Янова кулгалдеча комбината модай ателье коллективо даьха толамаш. Хадданза тIехкхоачашйора цар шоай задани. Шоай совгIаташ кийчдеш ба Октябра юбилейна хIамаш тегара мастер Ш. Цечоева, сахьаташта ремонт еш вола М. Шадыжев, кхыбараш а.

ХIанз укх сахьата быткомбинате кхоачашду 21 тайпа бытови хьашташ, хIаьта 1967-ча шера диаза дукхагIа хилийта лерхI уж. Ала деза, 1964-ча шера комбинате деррига кхоачашдеш хинна гIулакх диъ тайпа мара ца хиннилга. Района еррига юрташка махула тоадаьд наьха бытови хьалаш кхоачашделга. ВIащагIъеллай шиъ моллагIа бытови гIулакх деш йола дIа юха лела бригада.

Кхоачамбоацараш дац ала йиш яц тха комбинате, хIаьта коллектив ший ерригa торонаш оарцагIъяьха уж дIадаха а, кхы дукхагIа наха гIулакх де а дага я.

Г. ШАМАРДИНА,

Сунженски райбыткомбината кертера инженер.

ПОЭЗИ ДУКХА ЕЗАЧАРНА

Хьамзат ОСМИЕВ.

ЮБИЛЕЙНИ

Низ ма кхоачча балхах даьлла,
Мехка дукха ганзаш кхелла
Дахадаьлар къаьна шу, —
Йоккха тIехьле юхейита,
Вай кердача пхешеренах
Ший мул баьккха дода шу.
Iа мел даьчоа барнал хьона,
Барнал хьона дика шу!
Халкъа лучоа камаьрщенна,
Маьженашка низ чIоагIбенна
Дена кхаьчар Керда шу,
Зама йолаьча вайна
Кхы мел дарел белгалдола
Юбилейни доккха шу.
Даькъал хилда, гIоза хилда
Тха бIарг бизза доагIа шу!
Даьхен сийле дIахо лахкъеш,
Из йол-йолча хоарцо кагъеш
Хьо чакхдалда, Нерда шу!
ТIадоагIача бIаьшерашка
Къаьстта хьай лар йолаш хилда,
Юбилейни сийлахь шу.
Халкъий моаршал, Парте
моаршал!
Аьттув хилба, Керда шу!

Ахьмад ХАМХОЕВ.

АЬТТУВ БАЛБА

Лаьтта хьаьндеш дегаш кьондеш
Керда шу вайна доагIаш да.
ДоагIача шерца ловца боаккхаш
Са илле оаз енаш я.
Айде, текъаде чхьагIара пелаш
Таханар деза ди хестадеш,
Кхы а чIоагIагI айде пелаш
Вай турпалхой даькъал беш.
Беча балха аьттув балба
Вай сий долча маяний,
Къахьегамах бIу ца кьожош
Хьинар долеш латтарий.
Айде, текъаде чхьагIара пелаш
Таханар деза ди хестадеш,
Кхы а чIоагIагI айде пелаш
Вай турпалхой даькъал беш.
Ираз, беркат хьоца хилда
Маьрша доагIа Керда шу
Дега теамбеш, кхоане хозъеш,
Хьаьнал доагIа мерза шу.
Айде, текъаде чхьагIара пелаш
Таханар деза ди хестадеш,
Кхы а чIоагIагI айде пелаш
Вай турпалхой даькъал беш.

Салман ОЗИЕВ.

ДОЛОРГДА ВАЙ МЕРЗА ШУ...

Сийлен байранх лакха кхоабар
Халкъий вахар гIоза дер,
Шергар-шерга толам боахар
Я вай Даьхе—СССР.
ХIара дода шу ма хул вай
Толамех ше хьалдиза.
Керда доагIар доладу вай
Сийлахь Даьхен ираза.
ТIема ала юхатохаш,
Машар, ираз кхайкадеш
Нийсхо вошал хьалхадоахаш,
Хьен вай халиъашта фу эш.
Сигал, лаьтта, фордан бухе
Вай ца кхоачаш моттиг яц.
Вай бIунъежаш цхьанкха урхе
Укх дунен тIа сона хац.
Юстардоахаш халон довкъаш,
Тоабеш массе тайпа болх,
Парте хьежаш болча новкъа
Вай хьинарца хьалха долх
Даькъал хилба дог гIоздаьнна
Вай цун новкъа-боакха гIа!
Даькъал хийла парте енна
Сийрда кхоане, гIоза ха!
Доахаргдолча толамащца
Даькъал хилда Керда шу!
Ленина сийлахьча цIерца
Долоргда вай мерза шу!

Бераш кердача шерарча корсама юххе.

И. Плиева фотоэтюд.

ФЕЛЬЕТОН

IАЬРЖА ТIАДАМАШ

ДУКХА НАХ ух универмаге. Цун наIараш хьайийлача денз уж дIакъовллалца хадданза адамаш латт укхаза. Тамаш елга а дац—дукха да хIара денна хувцалуш латтача адамий вахара эшараш. Бакъда со хIанз белгалдаккха воаллар из дац. Iаьржача тIадамех да са дувца безам бар...

— ДIара электробритва хьахьоккхалахь сога, — дех аз дукха ха йоацаш совгIатий отделе латтача продавецага. Продавец — къона йоI я, юхьа, кепа чIоагIа безаме а йолаш...

Бакъда йоI-продавец согахьа хьахьажац. Со шийга ца луваш санна, со укх дунен тIа вIалла ва а воацаш санна шийна уллув латтача новкъостаца борд-бордах ела а елаш къамаьл деш я из.

— Аз дех хьогара, — як аз мамогга безаме хила гIерташ, — из дIара бритва хьахьоккхалахь сога.

Мичара, аз яхар лергах а кхетац йоIа-продавеца. Цул лоархIамегIа кхы хIама доацаш санна сихъенна ший новкъостаца къамаьл деш я из. Бакъда, тIаккха эгIазвода со. Селла безаме со шийга луш хилча эзделла а жоп дала мегац цо, нагахьа ший декхар цо кхета ца дойя а.

— Бехк ма биллалахь, — хетт аз, — лерга ондо-м яц хьо?

Сихха согахьа хьайийрзар йоI-продавец. Даьръеннача чан дараш санна эгIазъяха доагаш дар цун бIаргаш.

— Хьа цхьаккха бокъо яц соца иштта айхьаза къамаьл де, — тIачайхар из сона. — Со сай балха метте я.

Фу аргдар аз цунга? Ший декхераш цо ца кхетадарал совгIа, цхьаккха эздел шийца доацаш из хилар а сона гуш дар.

— Доладешше сай къамаьл аз ишта доладаьдаларе жоп лургдолаш а хиннай хьо-м, — аьлар аз, кхы фу аргда а ца хайна.

* * *

СИХХА ГIУЛАКХ хилча мара йохьийташ яц телеграмма. Цунга хьежжа сиха да цун из йохьийтача дIакхачар а. Телеграмма телеграфе дIаелча денз шин сахьата дIакхача еза цун адресатага. Законо оттаяь порядок иштта я.

Дукха ха йоаццаш Грозне Центральни почте телеграмма яла вахар со. Укхаза шиъ кор да телеграммаш дIайийеш. Цхьан кора духьал хIама а оттаяь ший гIулакх деш ягIар цхьа кхалсаг-телеграфистка. ШоллагIча корага очередах латташ ткъаь иттех саг вар. ДIалаьрхIача, телеграмма дIаяла са очередь тIаккхачале сахьатал совгIа ха яргйолаш яр. Вай боккхача мехка моллагIча моттиге телеграмма шин сахьата дIакхоачаш хилча, сов дукха хийтар сона очередах йоае еза ха.

— Iа а болх бича мегаргдацар, — ях аз корага хIама а оттаяь шоллагIча корага ягIача кхалсагага, — гулбеннараш дукха нах ма бий, эзхьа ха ма йоайой цу наха.

— Массарел дикагIа хила-м гIертац хьо? йоах цо согахьа хьа а ца ерзаш. — Нах санна дIа а этта хьай безам бале телеграмма дIале, беце дIаваха а мегаргва хьона.

— Бехк ма биллалахь, — ях аз, — укхаза мел латта саг дер дайна вац, цоаш сиха боландаь телеграммаш яла баьхкаб ераш. Хье укхаза телеграммаш дIаэца хоайича кхы дола гIулакхаш дита а дита хьайга доагIаш дола гIулакх дича мегаргдацар Iа?

— Гражданин, — тIачайхар сона из, — со укхаза санна хоаяь я ха хьа гIулакх дац. Са сагат а ца деш кора хьалхашкара дIавалал.

КхоалагIча этажа тIа вала вийзар са. Укхаза яр цар смена начальник.

Сай лоткъам дIабир аз цунга, ТIаккха жалобаш язъеш дола книжка хьадийхар аз.

— Бехк ма биллалахь, бехк ма биллалахь, — сиха хьайзар смена начальник. — МоллагIа дале а цхьа хIама хиннад. Укх сахьате деррига а ший метте дIанийсдергда вай.

Ши минут ялалехьа сихха телеграммаш дIайийеш яр шоллагIча корага ягIа кхалсаг.

* * *

IУЙРИЙНА НАХ балха уха ха я. Цу хана къаьстта йиза хул автобусаш. Цудухьа цхьанне тамаш яц автобусашка уралатташ нах хиларах, лоацца аьлча, готта хиларах.

Цу дийнахьа а дукха нах бар автобуса чу. ЦIаьхха автобуса тIехьашкахьара кхалсаго деттаьш цIогIа хезар сона:

— Хоза кIант, хьавола Iоха укхаза! Ше дIалаьцача моттиге Iо а ца ховш уралаттар къона кхалсаг. Автобуса хьалхашка латтача зIамигача сагага кхайкар из. Хетаргахьа цу кхалсага маьрцIешкахьара хила везаш вар из.

— А, хац со, — жоп делар зIамигача саго.

— Хьавел хьай, хоза кIант, хьо ура а латташ со-м Iоховргъяц укхаза.

— Ховргвац, — лоацца жоп делар шийх хоза кIант яхачо. Шийх «хоза кIант» аларах эгIазваха везаш вар зIамига саг. Говра бар миссел хIана бац аьнна боккха бар цун корта, дала ше еррига говзал тIа а яхийта вича а кхы ийрчах хила йиш йоацаш ийрча вар из. Бакъда, керттера дар из дацар. Къоначa кхалсаго Iоха яхаш, «хозача кIанто» Iоха ца тугаш шин остановках тIехьаьлар автобус. Iоха моттигаш ца тоъаш уллув уралатташ къаьна а, къона а дукха нах бар.

Кхы са тохадаланзар сога.

— Хьо а «хоза кIант» а Iо а ца ховш е автобус ше йодача кхаччалца дIадахадар аьнна цхьаккха хIаме хувцалургдац хьона, кхалсаг, — аьлар аз цунга. — Нагахьа хьай Iоха безам беце хьайна гонахьа латтача пассажирех цхьаннена из моттиг дIале.

* * *

ЦУ ДИЙНАХЬА делкъийна хIама даа вахавар со чайне. Ши зIамига саг вагIар со Iохайнача стола тIа хIама юаш. Ханна нийсвенна лоамаро вар из. Малхо, михо йоагаяь цун юхь Iаьржа яр. Шонкараш эттIадаь дар бахьаш санна дола доккха ши кулг.

Хьайла, хьайла цун кулгаш, — велар со волча истола гонахьа ваьгIача шин зIамигача сагах цаI. — ХIара кулг бIарчча бахьа беций.

— Лаьттан саг вар из-м, — жоп делар шоллагIчо башха а доацаш.

Шаккъе зIамига саг городе вахаш хилар а, хIаьта хIанз цар дош дола къамаьл хьалхе доладенна хилар а бакъдар. Иштта шеко йоацаш дар цар деш дола къамаьл лоамарочун лергах къийтта хилар а.

Ше хIама диаь ваьлча, хьаийца каьхата салфетка кулгах а хьекха, сиха воацаш хьа а гIатта шин зIамигача сага хьатIавера лоамаро.

Царна хьалхашка латтача оркхалга чура маькха чIегилг хьайцар цо.

— Шо делаш долча укх са кулгашца хьаяь я шоана е оаш юаш йола маькх, — аьлар цо саббаре.

Кхы хIама а ца оалаш сиха воеццаш ара а ваьнна дIавахар лоамаро. Шоайла бIарахьежар ши зIамига саг. ТIаккха шоай бе йоахкача маькха чIегилгашка хьежар уж. Шоаш юаш йола хIама юкъах а йита араваьлар уж шаккъе а.

* * *

ХIанз а нийслуш да Iаьржа тIадамаш. Царех лоадам боаца хIама а хеташ дуккхача моттигашка теркал ца деш дутт вай уж. Бакъда, уж вайна чIоагIа новкъа да. Цудухьа массанахьара а цIендаь дIадаха дезар уж тIадамаш аьнна хетар. Из вай воай кара хилча хIаьта а.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

СОВЕТСКИ IАЬДАЛА 50 ШУ ДИЗАРА СИЯНА КОНКУРС

Советски Iаьдала 50 шу дизара хетаяь газеташ тIа мепатохийтар, радиочуи телевидении гIолла дIаешийтар духьа дикагIа йола очерка конкурс кхайкаю.

Нохч - ГIалгIай АССР журналистий Союзо кхо преми оттаяьй: хьалхаръяр — 75 сом, шоллагIъяр — 50 сом, кхоалагIъяр — 30 сом.

Конкурса ха — 1967 шера 1-ча январе денз 25-ча апреле кхаччалца.

Конкурсе дакъа лоац шоай безам мел бараша.

Очерка боарам — машинна тIа кепатехача 8—10 оагIол дукхагIа йоацаш.

Конкурсах ядаь балхаш Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союза адресах дахийта: г. Грозный, Ленина улица, № 11.

Нохч - ГIалгIай АССР журналистий Союза правлени.

Сага вахар чухьа къаьстта моттиг цIалоац студент а волаш даьккхача шераша. Халонаш дукха нийслойя а Iалаьмаге сакъердаме да студента вахар. Цхьаккха дац цу хьйнар долча кагирхой гIулакх доацаш хIама, кIаьта шоаш дIакхаьччача сакъердаме ха дIаяхьа а хов царна, хIана аьлча царца я адамий вахар хоздеш йола къонал.

Нохч-ГIалгIай пединститута студенташа дика дийшад, хIаьта иштта сакъердаме деадир кердача шера цIей а. Къаьстта дог гIоздаьнна ба гIехдика дешаш хьабоагIа пхелагIча курсера Орцханова Лоли, шоллагIча курса студенташ Терехина Алла; Белалова Айшат, Шайгороцкий Александр, Гадаборшев Махьмад, кхыбараш. Уж берригаш хьинаре дакъа лоацаш ба общественни вахара юкъе а.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) Терехина Алла, Орцханова Лоли, Шайгороцкий Александр, Белалова Айшат, Гадаборшев Махьмад.

И. ПЛИЕВА сурт.

Хьадувла, кIезиг-дукха делале вай

Техасерча цхьан бара дас ер объявлени хьальэллай:

— Укхаза ухарашка чIоаггIа лехар ду аз летача хана вIаший истолаши гIандаши ца деттар. ГIажамаш нишка тIехьашка яда.

* * *

Ша галинг чуулла виске итталагIа пелинг меннача тIехьагIа, цхьаи хIамах хьаж йоахаш санна, тешамза ваьнна корта лестабе ваьлар мала венар, тIаккха юххера а барменга аьлар цо:

— Се дика могаш воацаш санна хеталу-кх сона. Ша керда хиларах тешаш вий хьо?

* * *

— Сигареташ йий хьога?

— ХIахьий! Ай, гIаьле йитай аз ма яхарий Iа дукха ха йоацаш.

— Кхетий хьо, хIанз дIаволавеннав со гIаьле йита: хьалхарча юхьига сигареташ ца ийеш сецав со.

* * *

— Нагахьа санна тIоараш детта волавелча юхасацалуш вац хьо... Из во илли селла дукхадезаденнадола хьона?

— Мичара, дезаденнадац. Цхьабакъда, аз тIоараш мел детта цунга илли оалалургдац.

— Папа, из фу статуя я?

— Из—Афродита, безама даьла я.

— ХIаьта цунна уллувравар? Из цун мар ва?

— Вац, из хьаькъала даьла ва. Из саг йоалаяь хиннавац.

* * *

— Хой хьона, са воIо хьун институт йисте ма яьккхайий!

— ТIаккха фу де лаьрхIа ва из?

— ХIанз а къоастадаьдац: е оркестре зурмаш лекхаргья е футбольни команде ловзаргва.

ДАЬКЪАЗАЧА МОАРОШЕИ ИСТАШЕИ БИХЬА НИКЪ

Шоай моарашпен исташпен раьза боаца гкъо эзар итальянски маIасагI кхалсаги вIашагIа а кхийтта Риме бахаб. Бахьан фуд аьлча, уж мелла гIертарах маIача сага сесаг йита а кхалсага, марагара хьаяла а йиш яц, хIана аьлча итальянски законаша саг йита бокъо лац. Цу бакъахьа доацча къаденнача закона духьале кхайкаелга дар демонстранташа леладаьр.

МОНАШКАШ ФУТБОЛАХ ЛОВЗ

Итальянски монашкашта тIеххьарча ватикански конгресса решене тIа мукъа бенаб монастырий коашка футболах ловза. Цу бокъонах хIанзалехьа а пайда ийцаб шоай монастырь Рима юккъе йолча Стигмага ордена монашкаша. ХIанз уж шоай монашески барзкъаш а тIадувхаш ловз бургацах, цхьабакъда, дIахо а уж тайна хувцамаш даь болх хуле, мара моллагIа йола «наха ювхо» футбольни форма тIаювха а мукъа бала тарлуш да.

МЕКХАШ — КОАЛА АРАХЬА

Можамашцен мекхашпен машар боацаш ва капитан Арнольд Дунхем. Штургартерча 7-ча эскара рота командир. Цхьабакъда, ше нийса уйла йолаш саг ва алийта безам болча цо керда эскаре баьхкарий группага дIакхайкадаьд: «Мож лелае-м мукъа вIалла в лац аз, хIаьта а казармал арахьа, городе даха шоашта мукъа белча мекхаш леладе мукъа да шо».

ИМПЕРАТОРА ЯЬ АВТО

Японски император Хирохито дукха ха йоаццаш духхьашха автомобила тIа хайнав. «Нисан Прене Моторс» яхача фирма, хьаьйй ялх метр йIаьхен ши метр шерен а йолаш, бархI саг тIаха моттиг а йолаш йола «императорски авто». Из машин Японе хIанззалца йолча хана хьа мел яьрел йоккхагIа я.

ШОВЗТКЪА ШЕРА БАЬККХА БОАЛА БIАЛ

Лондонерчеи Глазгорчеи шин новкъосто барт баьбар телефонаца шахматий бIал баккха. Ход — хIара шера цкъазза.

Из ший тайпара бола бIал дIаболабеннаб... 1926 шера. ХIаьта хIанз 40 шу даьлча а, из бIал маца йистебаргба гуш дац. Дукха ха йоаццаш партнераша дIакхайкадаьд: «БIал йистебоаккхаргбараш тха бераш хила мегаш да», аьнна.

ОКЕАНА ТIАРА—ОКЕАНА ТIА

Наьна деча Михир Сенуна 32 сахьати 48 минути йийзай, Панамски канала чу гIолла 52 километр никъ а баь, Атлантически океана тIара Тайжача океана тIа вала.

ТIЕХЪЭККХАР!..

Миддельбурге (Голланди) цигара футбольни команда Гельмондера баьхкача хьаьшашца футболах ловзаш яр. Ловзарех цхьанне чIоагIа мIарга теха стадионал арайккха бургаш лакхача хеп листа гаьнашта юкъе йисар. Беха а бийха боалабаьче пажарникашта автоматически ловзе новкъосталца мара бургаш хена тIара Iойоаккхаяланзар. Цул тIехьагIа массехк ди даьлча футбольни клубага кхаьчача счетах бургац Iояккхар дийха бургаца маьхал массехказа тIех дар...

ИНТЕЛЛЕКТУАЛИЙ КЛУБ

Оксфордски университете (Англи) 1945 шера вIашагIъеллаяр таханарча дийнахьа 10 эзар член юкъе а волаш йола из Менса-клуб.

Клуба членалла бола кандидаташ лаьрххIа йолча психологий комиссе гIолла чакхбувл. Цо къестаю членалла ваха гIертачун интеллектуальноста коэффициент. Чакхвалара балл — 100. Массаза а яхар мо 100 кандидатах 2-нне мара лацац из экзамен.

Дукха ха йоаццаш клуба членалла дIайийцаяр... 154 балл яьккха ворхI шу даьнна Ф. Лазаридес. Цун хьокхам шовзткъеи итт доазол дехьара мотт ховча цул хьалхагIа хиннача Менса-клуба чемпионачул тIех ба.

ЛАЙЗА БАЬЛАР...

Бразиленеи, Уругвайнеи юкъерча доазон тIа таможне цIагIа шахматех ловзаш вагIар чухьажа дIавехарга хьежаш вола ши господин. ТIавийрзза цар ловзарга хьежаш вар ши таможенни чиновник. Царех цаI цу дийнахьа духхьашха балха вена вар. Опыт йолча новкъоста къоначоа даьцхар уж ши шахматист каст-каста цига хулаш волга. Уж бетта массехказа довзонал дехьа бувлаш а цу хена массаза хадданза шахматех ловзаш а бар. ТIаккха, цIаьхха, бIубенна доскана дIатIа а ваха, ловзараша духьале ешшехь а, массехк фигура хьа а ийца... хьовзаяь хьаьстар кердачо. Царех хIаране чу лочкъадаь бриллианташ доахкар.

Никъ хиланзар контрбандистий: керда таможенник чIоагIа шахматех ловзара тIерт саг хиннавар, хIаьта цудухьа цо цу сахьате зийна хиннадар ловзаш баьгIарех цхьаннеча цу эздийча ловзарах ловза ца ховлга.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

«Сердало» газета аргIанара номер араяргья 5-ча январе.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; партийни вахареи культураи отделий — 3-42-30; промышленноста отдела — 3-34-38; юрта боахама отдела — 3-42-50.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). ТЕЛЕФОНЫ: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; отделов партийной жизни и культуры — 3-42-30; промышленного отдела — 3-34-38; сельскохозяйственного отдела — 3-42-50.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ04802. Заказ 6766.